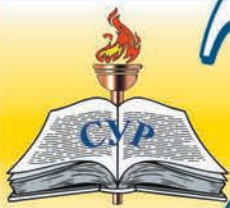

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. № 330, грудень, 2021

З Різдом Христовим!

Різдво Христове
Софія Панчишин

Щасливого Нового року!

*І ружому навчається,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевчук

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;

E-mail: nas.holos@uur.ro

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія

Redacția:

**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати й редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Будитель української національної свідомості*
- ❖ *Чернівецька румунськомовна рецепція Міхая Емінеску (III)*
- ❖ *Григій Тютюнник: «Тепло й достовірність – ось мої літературні критерії»*
- ❖ *Три зозулі з поклоном (Оповідання)*
- ❖ **2021 – рік Лесі Українки:**
 - *Погляди Лесі Українки на християнство*
- ❖ *Драма Тараса Шевченка, роз'ятрена гнівом і болем через скорботну долю земляків*
- ❖ *Українці на просторі між Прутом і Карпатами протягом років*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXXII)*
- ❖ *Михайло Волощук. Життєвий шлях у творчій інтерпретації*
- ❖ *«Готуватися до кожного уроку треба так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився» (Інтерв'ю)*
- ❖ *Декілька діорам з інших вимірів (Поезія)*
- ❖ *Із сучасної румунської поезії: Іріна Лазер*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Пригоди хороброго опришка Григорія Пінті*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерно» (Оповіді про основи християнського віровчення)*

Дорогі українці!

Швидким кроком ми наближаємося до періоду року, сповненого глибокого духовного змісту, почуттів радості, хвилювання, любові до Бога та до ближніх. Феєрична атмосфера зимових свят спонукає нас обмірковувати як наші успіхи протягом року, так і майбутні проєкти, які ми плануємо на новий рік.

Саме в цей час я хотів би висловити свою вдячність за всю працю та зусилля кожного з вас протягом цього року, останні дні якого стікають у клепсидрі часу.

Хочу запевнити вас, що Союз українців Румунії своєю діяльністю продовжить захищати спільні права та інтереси осіб, які належать до української меншини, буде підтримувати й передавати майбутнім поколінням українські традиції, мову та культуру і надалі залишатиметься справжньою опорою для членів нашої громади, а також мостом між Румунією та Україною.

Сподіваюся, що й ці свята стануть для нас доброю нагодою передати далі успадковані звичаї та традиції, щоб зберігати самобутність українського народу.

Нехай ці свята принесуть вам внутрішній спокій, надію, здоров'я, єдність, й усе це хай буде скроплено любов'ю та мудрістю!

Щасливих свят!

Голова Союзу українців Румунії,
Депутат Микола-Мирослав Петрецький

Володимир АНТОФІЙЧУК

БУДИТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

❖ 210 років Маркіянові Шашкевичу ❖

(Продовження з № 329)

Художня спадщина М. Шашкевича відносно невелика: понад три десятки віршів, незавершена поема «Перекинчик бісурманський», романтична новела-казка «Олена», цикл поезій у прозі «Псалми Русланові», переспіви з давньоруської, польської, грецької, сербської та чеської мов.

Поетичні твори М. Шашкевича, які, за оцінкою І. Франка, «чарують і завсігди будуть чарувати читателя тим, що випливали з серця чистого, з душі і з темпераменту оригінального і дуже симпатичного», складають три основні ідейно-тематичні групи: громадянська («Слово до чителі руського языка», «Руська мати нас родила», «Згадка», «Відкинь той камінь, що ти серце тисне», «Побратимові» та ін.), історична («Хмельницького обступленіє Львова», «О Наливайку», «Болеслав Кривоустий під Галичем» та ін.) та інтимна й пейзажна («Туга», «Розлука», «Сумрак вечірній», «До милої», «Підлиссе», «Веснівка» та ін.).

Література в розумінні М. Шашкевича – це передусім потужний засіб у суспільно-просвітницькій діяльності, що красномовно підтверджує вірш **«Слово до чителі руського языка»**. Автор закликає молоде покоління до єдності в ширенні освіти задля користі власного народу:

Дайте руки, юні други,
Серце к серцю най припаде,
Най щезають тяжкі туги,
Ум охота най засяде.

Разом, разом, хто сил має,
Гоніть з Русі мраки тьмаві;
Зависть най вас не спиняє, –
Разом к світлу, други жваві!

Мотив національно-культурного відродження поет поєднує з роздумами про долю материнської мови, висловлені в пристрасних рядках поезії **«Руська мати нас родила»**. За допомогою анафори автор актуалізує важливі питання тодішньої галицької дійсності, спонукає своїх сучасників до вияву патріотичних почуттів.

Важливим чинником у пробудженні національної самосвідомості поет-романтик вважав звернення до історичного минулого народу. Саме за його до-

помогою він прагнув «воскресити в новій силі / Руську славу, руську владу» (**«Споминайте, браття милі...»**). У славній історії України він бачив джерело духовної сили народу, живий приклад для наслідування в умовах національного поневолення. Своєрідну програму відновлення минулої свободи прочитуємо в рядках, адресованих співвітчизникам: «Ти не неволі син!..» (**«Відкинь той камінь, що ти серце тисне»**).

У художньому світі М. Шашкевича домінує романтична антитеза, за допомогою якої протиставляється дійсне й ідеальне. У вірші **«Згадка»** вияви цих світів (реального й уявного) моделюються через зіставлення минулого й сучасного:

Заспіваю, що минуло,
Предвіцький згану час, –
Як весело колись було,
Як то сумно нині в нас!

Героїка княжих часів і козацької доби сприймається у творчості М. Шашкевича як протиставлення сучасній поетові пасивній дійсності, зрештою, як антитеза волі й неволі.

Своєрідність романтичного сприйняття української історії М. Шашкевичем, мабуть, найкolorитніше відбилася в поезії **«Хмельницького обступленіє Львова»**, написаної на основі конкретної події з 1648 р., коли козаки, розгромивши шляхту, взяли місто в облогу.

Образ славетного гетьмана змальовано в романтичних тонах. Це справжній провідник народу, національний герой, який перемагає ненависного ворога і приносить поневоленням свободу:

Як гетьман Хмельницький кінми на вернув –
Та й Львів ся здвигнув;
Як гетьман Хмельницький шаблею звив –
Та й Львів ся поклонив.

Романтичний колорит вірша забезпечує емоційно наснажена розповідь, витримана в дусі народних дум, а також часте використання народнописаних тропів – постійних епітетів («чисте поле», «стіл тисовий», «дрібні листи», «коні воронії», «двори біленькі») і гіпербол («ударили з самопалів – двори погоріли», «мечами рознесу мури високії», «кінми розозрю двори біленькі»).

М. Шашкевич залишив нам чудові зразки інтимної і пейзажної лірики. Зазвичай кохання в романтичних творах поєднане зі стражданнями. Водночас у М. Шашкевича любов – це високе і шляхетне почуття, вияв людського благородства, сила, яка дає сенс життю. Зокрема, в поезії «**Чи знаєш?**» читаємо:

Чи знаєш, любо, чим твій погляд сяє? –
Чарівним блиском щастя неземного.
І перед ним гризота відступає,
Життя вогнем займається від нього.

Чи знаєш, серце, чим є твій цілунок? –
То крапельина для грудей страждених,
Для бджілки – цвіту запахуючий трунок,
Солодка розкіш неба – для блаженних!

Перлиною у пейзажній ліриці поета справедливо вважають вірш «**Веснівка**». Українські романтики, надзвичайно уважні до народної творчості, щедро послуговувалися її жанровими надбаннями. Зокрема, веснянки приваблювали їх оптимістичним сприйняттям приходу весни, що асоціювалося із надіями на добрі зміни в суспільстві й житті людей. Поезія М. Шашкевича позначена алегоричним змістом, в якому прочитується заклик до самовідданого служіння інтересам громади і водночас лунає застереження про небезпеки, які можуть трапитися на цьому шляху. Твір побудовано у формі діалогу «цвіткі дрібної» (проліска) та її матері – ранньої весни. У словах першої звучить прохання допомогти розквітнути і скрасити весь луг, пригорнути «весь світ до себе». Мати застерігає свою «доню, голубку» бути обачною, бо в житті багато небезпек («вихор», «мороз», «буря»), які можуть згубно подіяти на її благородні поривання, і тоді «краса змарніє, / Личко зчорніє». Традиційний жанр веснянки під пером поета, як слушно зауважує М. Ткачук, «наповнюється новим, зокрема суспільним змістом, виражаючи світосприймання людини, яка усвідомлює свою самотність, національну приналежність, відчуває себе частинкою свого народу. Водночас «Веснянка» є символічним сподіванням Шашкевича на культурно-національне відродження на західноукраїнських землях». Справді, образ проліски з вірша М. Шашкевича можна сприймати як пробудження Галичини, як початок суспільної весни на її теренах.

У пейзажній ліриці М. Шашкевича чудові описи природи виступають тим ідеальним світом, який забезпечує гармонію людського буття, стає надійним захистом від щоденних життєвих негараздів. У вірші «**Підлиссє**» автор поетизує рідні місця: ліси, гори, столітній дуб і садбіляхати, «колодязь студененький», вічно зелений сосновий бір, пташиний щебет. Така розкішна природа допомагає людині облаштувати родинний затишок, дарує надію на справжній зем-

Могила Маркіяна Шашкевича
на Личаківському цвинтарі у Львові.

ний рай. «Там-то любо» «з миленькою» «вік би ся прожило», – стверджує поет.

Отже, поетичній творчості М. Шашкевича властиве тематичне розмаїття. Поет вдавався й до різних жанрів – послання, маніфесту, сонета, елегії, поеми. Цікавою видається і його ритмомелодика. Окрім коломийкового вірша, він послуговувався розмірами ямба і хорей, дактиля й амфібрахія. Ці та інші якості поезії засновника «Руської трійці» свого часу відзначив І. Франко. «Новим був дух Шашкевичевої поезії, – писав він, – свіжий і оригінальний; новим був той її індивідуальний суб'єктивний характер, що дає можливість із-за кожного твору, із-за кожного стиха бачити особистість поета, його симпатичну вдачу і щире серце».

Проза М. Шашкевича представлена новелою «**Олена**», першим в українській прозі романтичним твором. У ній письменник звернувся до теми опришків як захисників народу від лихого панства.

Композиційно твір складається з кількох епізодів. У першому змальовано сільське весілля. Але його опис не обтяжений етнографічними деталями, як це часто-густо бувало у творах української літератури XIX ст. М. Шашкевич акцентує на звичному ритмі сільського життя, на тих одвічних народних цінностях, які виробила багатовікова традиція. Крім того, початкова частина новели колоритно представляє учасників сакрального дійства, серед яких – «моторні дівчата», «гарні хлопці», «сваненьки з молодцями», «старі довговусі господарі», «гожий дружитонька», «свахи», що зібралися «саджати коровай», «старий батенько, сивий голубонько». У романтичних тонах змальовано образ заголовної героїні: «А Олена, пишна княгиня, як русалочка, гарна, ще раз вінком барвінковим золото-зеленим стрійна, їх веселій придивлялась охоті та часто в легкій коломийці розковану русу косу на легкий кругом пускала вітер».

(Продовження на 6 с.)

БУДИТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

(Продовження з 5 с.)

Ідилію сільського свята несподівано порушує розповідь дружи Василя про те, як вони з Семеном, нареченим Оленою, ходили запрошувати на весілля пана старостича і спостерегли «по нім якусь нерадість». Спокійний характер розповіді враз змінюється на тривожний. Гнітючий настрій посилює і Василькове повідомлення: «Щось то лихого буде: лисиця моя перебігла та й ворон на хресті сім раз закравав». У такий спосіб, за законами романтичного твору, автор створює передчуття чогось недоброго, викликає в читача побоювання за долю молодих.

Другий епізод новели становить розповідь про нічні блукання Семена, коли він шукає опришків, щоб врятувати Олену, яку хоче викрасти пан старостич. Нічна природа – традиційний об'єкт зображення в романтичному творі, тло якої служить ефектним засобом розкриття внутрішнього світу персонажа. Семен, «посміховуючись на зазір вовка або медведя», але вихований на первісних народних уявленнях і повір'ях, відчуває тотальний страх перед таємничими силами нічного лісу, організованими за тільки їм підвладними законами: «...Змаленька чував о заклятих дівицях, о скаменілих лицарях, о недоступлених про змії райських птицях, то о однооких татарах, людодіах, великанах і о многих інших лихих духах. А скоро то все стануло на умі роєм (а час – ніч темна, і місце – гори, дебри, і чагарі по тому були), то тоді і найсмільшому трусом ставати».

Але Семен як самовідданий лицар «сміло ступав» по «круглім гріхоті і по розметаних костях, переступав колоди», крок за кроком наближаючись до мети.

Певне душевне сум'яття Семен переживає і тоді, коли опиняється перед ватажком опришків Медведюком, «бо такого ні видав, ні слихав, ні видумати міг». Незвичайність свого героя М. Шашкевич підкреслює за допомогою портретної характеристики, виписаної згідно з поетикою романтично-казкового твору: «Станув Медведюк піднебесною Чорногорою, барки його – у Бескидах камінь; дуб – його правиця; брови його – як дві чорні хмари; а очі його – з-під тих хмар дві мовні; а борода його – ніч темна, осіння; а голос його – грім серед літа; а ступив ногою – земля стогнала; вергся на врага – буй-тур валив».

Через сприйняття Семеном образу Медведюка автор твору передає власне ставлення до опришків, зображуючи їх як народних захисників і справедливих месників.

У третьому, найкоротшому, епізоді новели настає розв'язка: опришки карають лихого пана й визволяють Олену. Бій між панською охороною і народними

месниками також змальовано в романтичному дусі: «Задзвонили топірці та мечі, іскри ся посипали, мов з димні; стерлися дві хмари, б'ючи мовнями по чорних воздухах. А Медведюк буй-туром вергся на супротивника, вибив меч зо жмені, завинув ясным топірцем та й вигнав вражу душу лукаву негідника, щілиною в голові. Приймив з опалих поганих рук зорю на розсвіті – Оленочку гарную».

Отже, в новелі «Олена» М. Шашкевич поетизує красу людських стосунків і прославляє опришків. Уславлення народних месників, за спостереженням Є. Нахліка, «стало новаторською рисою новели-казки в європейській літературі, збагатило її типологію».

Історичне значення мають **переклади** М. Шашкевича. Українською мовою поет представив низку сербських народних пісень, твори чеських і польських авторів, уривок з поеми польського письменника С. Гоцинського «Канівський замок», «Слово о полку Ігоревім» (до нас дійшов тільки фрагмент), з грецької «Жалість» Анакреонтика та ін. Він також прилучився до популяризації українською мовою Святого Письма, переклавши Євангеліє від Святого Іоанна та частину Євангелія від Святого Матфея.

Значення М. Шашкевича в національній історії надзвичайно велике. Він започаткував у Галичині й на всіх західноукраїнських землях національно-культурний і політичний рух, який згодом переріс у боротьбу за відновлення української державності. Ще в 1836 році, тобто за життя М. Шашкевича, у вірші М. Устияновича підкреслювалася роль засновника «Руської трійці» в започаткуванні національно-культурного відродження в Західній Україні:

Сладчайший друже, красненький соколе!
Ти соловієм з руського серденька,
Як о дитині люб'ящая нянька,
О руськім щастю плачеш і недоли.

Ти гаї наші, ріки, гори, доли
Будиш з немочі – даєш їм оченька,
Даєш їм голос, гарнеє личенько –
І нас думати з ними вчиш поволи.

Як зачинатель нової літератури й української літературної мови в Західній Україні, М. Шашкевич увійшов до когорти таких видатних діячів, як І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Церетель, М. Максимович, І. Срезневський та ін., які забезпечували розвиток нового національного письменства й закладали основу для появи творчості Т. Шевченка й І. Франка.

Іван РЕБОШАПКА

Чернівецька румунськомовна рецепція Міхая Емінеску (III)

Надто цікавими для окреслення Григорієм Криганом Чернівців періоду перебування в них Міхая Емінеску є відзначення яських знавців поета. Випускниця Яського університету Феліція Вринчану, наприклад, зараз викладач Кафедри румунської та класичної філології Чернівецького університету заявляє, що її дуже приємно вразили любов і відкритість до Міхая Емінеску в Чернівцях. «Тут Емінеску не живе тільки у книжках, але й у душах його читачів» («...am rămas în mod foarte plăcut surprinsă de dragostea și deschiderea față de Eminescu la Cernăuți. Aici Eminescu nu trăiește doar în cărți, ci și în sufletele cititorilor săi»). А яський літературознавець, головний редактор журналу «Cronica» («Хроніка»), значно глибше відзначив чернівецьку відкритість до румунського класика, уважаючи, що Чернівці, поряд з Яссами, є «іншим емінесківським містом, що було його матрицею і змодельовало його душу» (...). Прибувши до Чернівців, (він) відчув, що живе під знаком Емінеску, як живете і ви» («Eu vin dintr-un oraș eminescian – Iași, într-un alt oraș eminescian – Cernăuți. Ultimul i-a fost matrița, i-a plămădit și i-a modelat sufletul. (...) venind aici, am simțit că trăiesc sub semnul lui Eminescu, așa cum trăiți și dumneavoastră»).

Визначену інтерв'ююваними Криганом письменниками значиму сутність Міхая Емінеску він у своїх есепіднесено-патетичним тоном во-скресає картину Чернівців періоду дитячого і юнацького перебування Міхая Емінеску у столиці Буковини. У першому з них – «Cernăuții lui Eminescu» (I) («Емінескові Чернівці»

(I), Криган відзначає своєрідну належність Чернівців поетові – «Чернівці були і є його» («Cernăuții au fost și sunt ai lui»), аргументуючи це слідуючими фактами: навчаючись у гімназії та живучи у багатьох тимчасових помешканнях, Емінеску перебував у цьому місті майже сім років, і це місто було «колискою його дитинства і юності»; від якогось часу в Чернівцях Емінескові липи запустили глибоке коріння, у місяцях червні й липні Чернівці попросту в липовій заливі, «щорічно упиваючи нас своїм ароматом», (...), «цвіт липи органічно асоціюється зі всім тим, що вийшло з під Його пера»; «ми можемо тільки уявити, як виглядали 135 років тому Чернівці, коли 7-річний підліток Міхайце (...) уперше переступив пороги греко-східної шко-

ли Național-Hauptschule (...), силою «вирваний із лона природи (рідних) майже патріархальних Іпотешт, (...), він знайшов серед лісних висот, дібров та квітучих горбів (поселень) Роша, Горечя, Клокучка та Каличанка сірий і непривітний бург' (середньовічне місто) із прямокутними, наче касарні та в'язниці, будівлями»; у бувшій греко-східній школі значна частина предметів викладалася німецькою мовою; до того ж Міхайцеві не подобалася математика, пізніше він зізнавався, «які муки спокутував з математикою в дитинстві», бо йому, «одному із найумніших голів» («...unul din capetele cele mai deștepte»), «пропонувався злий спосіб» освоєння цього предмета, і «навіть у 20-річному я не знав таблицю множення, бо не використовувалась розсудливість (judicata), а запам'ятовування (memorare)», через що йому, який мав «феноменальну пам'ять», «встрягла в голову ідея, що математика – це найважча у всьому світі наука»; у чернівецькій школі Міхай Емінеску був далеко непоганим учнем: у III-му класі він був 15-им із 72 учнів; у IV-му класі – 5-им із 82 учнів й отримав відзнаку

Будинок школи (National-Hauptschule) у Чернівцях, де у 1858-60 навчався Міхай Емінеску

Vorzug; строгий викладач історії Нойбауер (Neubauer) дав йому найвищу оцінку; з Чернівцями пов'язана інша велика поетова юнача пристрасть – театр, що постала внаслідок надзвичайної події – гастролей у Чернівцях румунської професійної театральної трупи Тардіні-Владіческу, кожну виставу якої відвідував Емінеску, оскільки до тоді румунську мову не можна було почути на

чернівецьких сценах; Джордже Келінеску допускає, що саме у той період «постали перші ліричні спонукання у душі майбутнього поета»; справжній же поетичний дебют відбувся, коли майбутній поет вислав із Чернівців кілька поезій до журналу «Familia» («Сім'я») у Пешт, і Йосиф Вулкан перейменував його із *Eminovici* на *Eminescu*; 16-річним Емінеску покинув столицю Буковини Чернівці, «будучи вже доторкнутим поетичним обдаруванням, і, глибоко розчуленим тим, що залишає настільки близький і дорогий йому край», пише поезію «La Bucovina» («Буковині»), яка сприймається як «своєрідне прощання з Буковиною та його дитинством, сповненим чарівністю й таємницями».

(Продовження на 8 с.)

Чернівецька румунськомовна рецепція Міхая Емінеску (III)

(Продовження з 7 с.)

У другому есе, «Cernăuții lui Eminescu» (II) («Емінескові Чернівці» (II)), виходячи з ідей мотто Б.Фундуяну – без Емінеску ми б не існували, він – як ціла провінція – Григорій Криган повторює ним же писане, що Чернівці були й надалі залишаються поетові, бо це місто не можна сплутувати з жодним іншим у світі, особливо, коли брати до уваги історичну його частину, яку відвідував Емінеску. Якби, не дай Боже, зникли історичні документи, їх можна б відновити на основі історичних пам'яток, бо тут «кожний камінь нагадує про минуле, коли юнак Міхайце навчався в різних школах часу, жив у різних квартирах, включно і в Арона Пумнула», перейнявся «невичерпним гарячим патріотизмом, що становив духовне життя Буковини, поривом руху національного відродження». Навіть якщо б давні будинки позникали, ми б існували в історії завдяки Емінескові, бо його дух в Чернівцях був, є й буде таким же сильним. Звідси рушив у вічність Лучафер румунської поезії». Підсумок Григорія Кригана співзвучно перегукується з поезією чернівецької української поетеси Тамари Севернюк про зорю Міхая Емінеску, що була кинута, наче стріла, у вічність.

Тут, у будинку француза В. Бланкіна в Чернівцях, проживав Міхай Емінеску

У ряді інших есе Григорій Криган доповнює промовистими деталями визначну сутність Міхая Емінеску. В есе «În citirea documentelor nu e permis a visa» («У читанні документів не слід снити/марити»), що стисло резюмує синонімічне мотто Мірчі Еліаде, Криган показує, що в 20-річному віці Емінеску «уже мав досить зрілу концепцію про всі аспекти життя», представлені в його статті «Echilibrul» («Рівновага», 1870), а в 24-річному віці, в статті «Trecutul ca oglindă a viitorului» («Минуле як дзеркало майбутнього»), написаній біля 1880 року, подав доказ «надзвичайного чуття історії», статті, оснований на читанні іс-

торичних документів та на побожному вивченні народної творчості, він збагнув всі таємниці політики Австро-Угорської імперії, Туреччини, Росії та Балкан. Минуле вважав як дзеркало майбутнього. У статті «Labirintul istoriei noastre» («Лабіринт нашої історії») писав, що не слід основуватись «на Урекія (літописець Ґріґоре Уреке – I.P.) чи Коґелнічану, а «на автентичних документах давніх часів». З вищепредставленим есе, своєю розробкою в історичному плані пов'язане есе Кригана «Se confirmă o temerară ipoteză eminesciană» («Підтверджується смілива емінесківська гіпотеза»), викладена Міхаєм Емінеску у статті «România și Austro-Ungaria» («Румунія і Австро-Угорщина»), надрукованій у «Curierul de Iași» («Ясський кур'єр»). У даній статті, оцінює Криган, Емінеску «викладає кілька попросту сенсаційних міркувань про гуцулів Карпат», які походять з гір Татри і є «славізованими даками». Цю, відмічає Криган, «часто заперечувану гіпотезу» все ж таки було сприйнято багатьма вченими, як ясський вчений Петру Караман, який допускав, що гуцули – це славізовані давні румуни, «українська стратифікація на давньому автохтонному народів». Цю ж гіпотезу обстоює й Ліана Вакуленко, рішуче виражаючись про «дацький субстрат» у гуцульській мові. Гіпотезу Міхая Емінеску поділяє і Магдаліна Ласло-Кучук у своїй праці «Exotica limitrofă» («Суміжна екзотика»). Криган тієї думки, що гуцули – це «українці із західних гірських регіонів», і вважає, що у вищевикладеному питанні «Емінеску був правим» («...În chestiunea mai sus discutată Eminescu a avut dreptate»). У цьому надто складному питанні є багато загадкового, наприклад: як сприймати/пояснювати наявність найдавніших форм історичної еволюції українських голосних у гуцульських говорах, і їх неіснування в українській материковій мові, яка, мовляв, «наклалася» на гуцульські говори? Або чим пояснюється наявність деяких давніх форм румунської мови в гуцульських говорах, й неіснування їх у румунській мові? У наш час в гуцульських поселеннях Румунії, може, під впливом школи, в якій викладається українська мова, корінні гуцули зізнаються, що вони – українці й розмовляють по-українськи. Деякі «верховоди» тутешніх гуцулів пропагують ідею, що українці намагаються... українізувати гуцулів. У можливому вирішенні даного настільки складного питання слід взяти до уваги працю професора університету м. Клуж-Напока Іона Петруца (Ion Petruț) «Graiul huțul de pe valea Sucevei», капітальну, можна оцінити, працю «Traté d'anthroponymie hotzule» професора м. Гейдельберґ Андре де Вінцеса (André

de Vincenz) та інші праці, включно й працю професора торонтського університету Миколи Павлюк «Історична граматика української мови».

Зацікавлення Міхая Емінеску давньою румунською історією Криган представляє в есе, заголовок якого – це зізнання поета в одному з листів до Вероніки Мікле: «Trecutul m-a fascinat întotdeauna» («Минуле завжди мене зачаровувало»), і він, підкреслює Криган, «акцентував 1874 року, що досліджуватиме зі всією моральною відповідальністю давні документи», надаючи особливу увагу найвидатнішим історичним постатям, особливо таким як Штефан Великий (Ștefan cel Mare), якому присвятив ряд статей, вважаючи його одним із «творців (румунської) історії» («...unul din făptuitorii istorie noastre») і «щитом/захисником всього християнства» («...pavăza creștinătății întregi»).

У ряді інших есе, основуючись на думці румунського теолога Константина Галеріу, Криган представляє віру в Бога і повагу до християнської Церкви Міхая Емінеску, як в есе «Maica spirituală a neamului românesc» («Духовна Мати румунського роду»), заголовок якого взято із висловлення самого ж Емінеску в публікації 1882 року: «Biserica?... Maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului» («Церква?... (це) Духовна Мати румунського роду, яка породила єдність мови й етнічну єдність народу»). Це ж питання порушене і в есе «Redă-mi credința...» («Поверни мені віру...»), заголовок якого запозичено із поезії Емінеску 1880 р. «Răsari asupra mea...» («Явися/зійди наді мною...»), в якій поет благав Пресвяту Марію: «Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința/ Și reapar din cerul tău de stele./ Ca să te ador de-acum pe veci, Marie!» («Явися/зійди наді мною.../ Дай юність мою, поверни мені віру./ Явися знов із висі звездяної, –/ На тебе благовію я, Marie!»).

Питання дружби між людьми Криган представляє в есе «Cartea după care se crește omenirea» («Книга, за якою зростає/розвивається людство»). Основою дружби між людьми Емінеску вважав Біблію. У написаній в 31-річному віці статті він відзначав: «Уже близько дві тисячі років, відколи біографія Сина Божого – це книга, за якою зростає/розвивається людство» (...), «бо ні повчання Будди, ні життя Сократа і принципи стоїків, ні вказані китайцем Ла-о-Це шляхи чесноти, хоча подібні до християнських повчань, не могли мати такого впливу й не могли настільки підняти людину, як Євангелія». Зразковим прикладом дружби Григорій Криган вважає співвідносини Міхая Емінеску з Іоном Крянге, зображені в есе «Poetul și povestitorul» («Поет і оповідач»), які зародилися у 1874 р., коли прибувшого з Німеччини Міхая Емінеску було призначено директором яської бібліотеки,

потім, після кількох місяців, – шкільним ревізором, коли у висланому тодішньому міністрові освіти рапорті між учасниками на педагогічній конференції Емінеску згадує ще не знайомого особисто йому «учителя хлоп'ячої школи з Пекурарь (Păcurari) І. Крянге». Їхнє знайомство, правдоподібно, мало місце скоро після цього моменту, оскільки 1 жовтня 1875 р. в яській газеті «Convorbiri literare» («Літературні бесіди») появився твір Іона Крянге «Soacra cu trei nurori» («Свекруха з трьома невістками»), читаний автором раніше у товаристві «Junimea» («Юнацтво», – факт, за свідченням Якова Негруцці, був пов'язаний з іменем Емінеску, який, як було написано в журналі «Șezătoarea» («Вечорниці»), в особі Крянге з передмістя Ясс («Mahala») відкрив дорогий камінь, прихований у поросі початкової школи», й Емінеску, слухаючи різні розповіді Іона Крянге під час численних їх прогулянок по Яссах чи у хатчині на передмістному пагорбі Цікеу (Țicău), радив другові: «Scrie, măi tată lancule, scrie tot ce-ai spus, s-audă și alții, că e minunat de bine!» («Пиши, гей, отче Янкуле, пиши все, що ти розповідав, щоб почули й інші, бо воно надто чудове»). Незважаючи на значно більшу культуру Міхая Емінеску, ніж культура оповідача

Вулиця Міхая Емінеску в Чернівцях

Крянге з яського присілку Гумулешть, між ними сталося і зближення у педагогічній галузі: у своїх рапортах до міністерства освіти Емінеску як шкільний інспектор обстоював появу підручників Іона Крянге «Metoda nouă» («Новий метод»), який до 1889 р. був надрукований 21 раз, а «Învățătorul copiilor» («Учитель дітей») – 9 разів, оскільки вони були укладені за тодішніми найпередовішими методами.

Дружнє ставлення Михай Емінеску проявляв і до представників інших національностей Румунії – його співвітчизників, розглянуте Криганом в есе «Un prieten evreu: violonistul Toma Micheru» («Друг єврей: скрипач Тома Мікеру»), обдарований «рідкісними музичними якостями» («...cu rare calități muzicale»).

(Продовження на 17с.)

Ірина МОЙСЕЙ

До 90-річчя з дня народження

ГРИГІР ТЮТЮННИК: «Тепло й достовірність – ось мої літературні критерії»

5 грудня сповнилося 90 років від дня народження українського письменника, шістдесятника, прозаїка, педагога та перекладача Григора Тютюнника

Його літературна спадщина не надто велика – сорок новел, п'ять повістей, декілька нарисів, статей та спогадів, однак її вартість для української літератури важко переоцінити. Григій Тютюнник володів неабиякою майстерністю зображувати природу, життя, стосунки й події. «Безмежно талановитий, він умів словесно, експромтом накидати таку виразну картину, що тільки записуй – і до друку...», – писав про нього поет Борис Олійник.

Народився Григій Тютюнник 5 грудня 1931 року в с. Шилівка, що на Полтавщині. У шестирічному віці втратив батька Михайла Тютюнника, якого арештували як ворога народу, а син так і не довідався, що з ним стало і де його могила, лиш на все життя запам'ятав, як біг аж на край села услід за «чорним вороном». І тільки у 1958 році отримав повідомлення, що батько був реабілітований посмертно.

Малого Григора взяли на виховання дядько з тіткою і забрали його до себе на Донбас. Закінчивши п'ять класів, у 1946 році поступив до ремісничого училища, де відучився на слюсаря 5-го розряду й почав працювати в Харкові на завод імені Малишева, але через стан здоров'я був змушений покинути працю і повернутися до рідного села. Через те, що не відпрацював обов'язкових трьох років на заводі, його засудили до 4 місяців ув'язнення в колонії. Звільнившись, майбутній письменник повернувся на Донбас і працював у колгоспі аж до служби в армії.

Після демобілізації закінчив вечірню школу і вступив на навчання у Харківський університет на філологічний факультет, де захопився літературою. Працював редактором у журналі «Промінь», газеті «Літературна Україна».

До речі, скерував Григора Тютюнника на стежку української літератури його старший брат Григорій, автор популярного роману «Вир», він же був і його першим наставником у літературних починаннях, учив працювати над реченням, викидати зайві слова... І був старший брат учителем строгим, подеколи

навіть різким. Коли молодший Григій почав писати російською, – його перший твір «В сумерки» був написаний російською мовою у 1961 році, – старший Григорій зауважив: «От ти пишеш по-російськи... Ну що ж, як воно вже так склалося, пиши. Тільки знай, братику, мова – душа народу. Як же ти писатимеш про українців не їхньою мовою, як виразиш їхню душу не через їхню мову, сиріч душу?». Послухав молодший брат старшого – і став одним із найвідоміших українських письменників покоління шістдесятників.

Так, у 1966 році виходить перша книга Григора Тютюнника «Зав'язь», яка стає символом злету української прози, у 1967 році журнал «Дружба народів» визнає цю книгу найкращою публікацією року.

1968 року Григій Тютюнник подає на всесоюзний конкурс, оголошений «Літературною газетою», своє оповідання «Деревій», отримує за нього премію, а в 1969 році видає однойменну збірку, до якої крім згаданого увійшли ще кілька оповідань та повість «Облога». Пізніше вийшли ще три його збірки: «Батьківські пороги» (1972), «Крайнебо» (1975), «Коріння» (1978).

На початку 70-х років Г. Тютюнник працює у видавництві «Веселка» і в цей час публікує твори для дітей, серед яких: настільна книга-календар «Дванадцять місяців», «Ласочка» (1970), «Лісова сторожка» (1971), «Степова Казка» (1973), «Однокрил» (1974) та інші. У 1980 році за повісті «Климко» (1976) та «Вогник далеко в степу» (1979) отримує премію ім. Лесі Українки.

Втім, Григора Тютюнника обурює той факт, що політична система настільки хоче «запхати» його в рамки «дитячого письменника», бо ж із «недитячими» творами справи стояли зовсім інакше. Їх друкували неохоче, одні піддавалися жорсткій критиці, інші – цензурі, а треті взагалі були заборонені й опубліковані лише після проголошення Незалежності України. Як стверджував Петро Засенко, близь-

кий друг і редактор-упорядник Григора Тютюнника: «Особливість його творів полягала у правдивому відображенні реальності, у сміливості висловлювань, у чесності та безкомпромісності».

У 1974 році Тютюнника звільнили з роботи, почалися арешти української інтелігенції, і письменник теж потрапив під опалу, був унесений до «чорного» списку всіх видавництв. У цей період Тютюнника практично не друкують.

В останні місяці життя Григор Тютюнник працював над повістю «Житіє Артема Безвіконного», але так і не закінчив її, хоч, як свідчать знайомі, зізнавався, що «уже бачив її всю».

Зацькований, доведений до відчаю, Григор Тютюнник впадає у депресію, дають про себе знати психологічні травми дитинства, його стан ще більше ускладнюється через гнітючу атмосферу в літературному середовищі, з'являються проблеми з алкоголем, – все це спонукало письменника звести рахунки з життям. У ніч на 6 березня 1980 року його мертвим знайшла дружина зі запискою «Домучуйте когось іншого, а моє, що в мене є, спаліть».

Похований Григор Тютюнник на Байковому кладовищі в Києві.

За двотомник творів, що вийшов уже після смерті письменника, у 1989 році Григор Тютюнник був відзначений Шевченківською премією.

У своїй творчості письменник завжди схилявся до величності та краси світу, прагнув до гармонії у

людських відносинах, у ставленні до роботи, природи. Пропонуємо увазі читачів «Нашого голосу» новелу «Три зозулі з поклоном», яка чи не найглибше з усіх творів віддзеркалює внутрішній світ Григора Тютюнника, його світобачення. Поштовхом до її написання стала незначна подія: у 1976 р. до Ірпінського будинку творчості завітав сліпий бандурист, який виконував народні пісні. Особливо вразила письменника пісня «Летіла зозуля через мою хату...», у якій йшлося про нещасливе кохання та вічне, непереборне страждання людини. Ще не стихли звуки бандури, як Григор схопився з місця й побіг у свою кімнату. Так народилася новела «Три зозулі з поклоном» – одна з найчарівніших перлин української літератури ХХ ст. У ній письменник втілює безкінечну глибину справжнього кохання й обережне ставлення людей одне до одного. Звичайно ж, в її основі, як і в багатьох інших творах Тютюнника є автобіографічні моменти. Образ Михайла асоціюється з батьком письменника (навіть ім'я те саме), який свого часу також був репресований, хоча про самі репресії в новелі не згадується, бо в ці часи сама тема не тільки замовчувалася, була забороненою. А образ оповідача, хлопця-студента, нагадує самого автора.

При житті письменника твір так і не було опубліковано. Він зберігся в аудіозаписі. Григор Тютюнник записав новелу на старий магнітофон. Запис робив Володимир Білоус.

Я виходжу з-за клуба, в новенькому дешевому костюмі (три вагони цегли розвантажив з хлопцями-однокурсниками, то й купив) і з чемоданчиком у руці. І перше, що бачу – хату Карпа Яркового. А перед нею – молоденька сосна рівними рядочками на жовтому піску. На ґанку Карпової хати стоїть Марфа Яркова і веде мене очима. Вона стоїть без хустки, сива, пишноволоса – колись її волосся сяяло проти сонця золотим, тепер не сяє. Видно, думаю собі, волосся умирає раніше, ніж людина...

Підійшовши ближче, я вклоняюся Марфі й кажу через молоденьку сосну:

– Здрастуйте, тітко.

Марфа ворухить губами і проводить мене далі, аж доки я не увійду в сосну «велику» (у нас її називають ще: «та, що твій тато садив»).

Дома мене стрічає мама, радіє, плаче і підставляє мені для поцілунку сині губи.

– Мамо, – питаю після того, як куці студентські новини розказано (сесію здав, костюм ось купив), – а

Григор ТЮТЮННИК

Три зозулі з поклоном

Любові всевишній

Присвячується

чого тітка Марфа Яркова на мене так дивиться?

Мама довго мовчить, потім зітхає і каже:

– Вона любила твого тата. А ти на нього схожий...

Марфа – тоді її в селі за маленький зріст звали «маленькою Марфою» – знала, що лист від тата приходить раз на місяць. Вона чула його, мабуть, ще здалеку, той лист, мабуть, ще з півдороги. І ждала. Прийде до пошти, сяде на поріжку – тонесенька, тендітна, в благодійній вишиваній сорочині й рясній спідничині над босими ногами – і сидить, сяє жовтими кучерями з-під чорної хустки: втекла від молотарки або від косаря, за яким в'язала, або з лук, де сіно скиртують.

(Продовження на 12 с.)

При зозулі з поклоном

(Продовження з 11 с.)

Сидить на поріжку й обриває пелюстки на ромашці, шепочучи: «Є – нема, є – нема, є...».

Коли з пошти виходив наш поштар дядько Левко – височенний, худющий, як сама худорба, з брезентовою поштарською сумкою через гостро підняте вгору плече, Марфа підхоплювалася йому назустріч і питалася тихо, зазираючи знизу в його очі:

– Дядечку Левку, а од Мишка є письмоче?

– Нема, – одказував Левко, блукаючи очима поверх золотого Марфиного волосся, що вибилося з-під чорної хустки.

– Не брешіть, дядечку. Є...

– Ну – є! Є... так не тобі, а Софії.

– Дядечку Левку! Дайте я його хоч у руках подержу...

– Нельзя. Чужі письма нікому давати не можна. Заборонено.

– Я тільки в руках подержу, дядечку, і оддам. Сині Марфині очі запливають слізьми і сяють угору на дядька Левка – ще синіші.

Левко озирається довкола, зітхає немично худими грудьми і манить Марфу пальцем за пошту. Там він дістає із суми конверт і простягає Марфі:

– На. Тільки нікому не кажи, що давав, бо за це... виженуть мене.

– Ні-ні-ні, дядечку! – аж похлинається від щирості Марфа. – Ось вам хрест святий!

Вона хапає з Левкових пучок листа – слізи рясно котяться їй по щоках – пригортає його до грудей, цілує в зворотну адресу...

– Чорнила слізьми не розмаж, – каже Левко і одвертається: жде.

Марфа, якщо поблизу не видно людей, нескоро віддає йому листа, мліючи з ним на грудях, і шепоче, шепоче...

– Ну, от бачте, нічого я йому і не зробила... Тепер несить Софії. Я ж нічого йому не зробила... Спасибі, дядечку, рідненький... Нате вам осьо, вип'єте за його здоров'я.

Вона дістає з-за пазухи пожмаканого карбованця і вкладає Левкові в долоню.

– Хіба що за його здоров'я, – бурмотить Левко, – а так зроду не взяв би...

І чимчикує в село, наставивши вгору гостре плече з порожньою майже сумою (тоді не дуже-то люди

писали один одному).

А Марфа біжить на роботу, птахою летить, щоб дов'язати до вечора свої шість кіп, і вітер сушить – не висушить слізи в її очах.

– А хто вам про це розказував, мамо? Дядько Левко?

– Ні. Він мовчав. Сама бачила й чула. Я теж-бо за нею слідкома з роботи тікала. Отуди ярком, ярком – і до пошти. Дивлюсь, а вона вже на поріжку сидить, жде... Вона щораз перша вгадувала, коли тато обізветься.

– І ви на неї не сердилися?

– У горі, сину, ні на кого серця немає. Саме горе.

– А як же то – вона вгадувала, а ви – ні?

– Хтозна, сину. Серце в усіх людей неоднакове. В неї таке, бач, а в мене таке... Вона за тата набагато

молодша була. Йому тридцять три, а їй дев'ятнадцять. Два годочки прожила з Карпом своїм і нажилася на сто. Тато ж... він якось і не старів, однаковий зостався і в двадцять, і в тридцять годочків... сокіл був, ставний такий, смуглий, очі так і печуть чорнючі. Гляне було – просто гляне і все, а в грудях так і потерпне. Може, тому, що він рідко піднімав очі. Більше долонею їх прикриє і думає про щось. А востаннє як бачила його (ходила з передачею аж у Ромни, їх туди повезли), то вже не пекли, а тільки голубили – такі сумні. Дивиться ними – як з туману.

Вони до нас на посиденьки ходили, Карпо і Марфа. Щовечора. І гомонимо бувало втрюх або співаємо потихеньку. Тато баритоном, а я другим йому помагаю, а Марфа першу веде. Голосок у неї тоді такий був, як і сама вона, ось-ось наче переломиться, ну, ловкий. А Карпа хоч викинь. Сидить у стелю дивиться. Або у вуса дме, то в один, то в другий – розпушує. То я йому галушок миску гарячих (він їсти страх любив), ложку в руки – їж, Карпе! І тьопає, як за себе кидає. Ми співаємо, а він вусами пару з миски ловить та сопе так, що каганець на столі як не погасне. «Я, – каже, – картоплю в галушках люблю. Картоплі треба більше кидать у галушки». Товстопикий був, товстоногий. І рудий – матінко ти моя... Як стара солома. Марфа проти нього – перепілочка. Ото гляне було, як він над галушками катується, зітхне посеред пісні й одвернеться, а слізи в очах, наче дві свічечки голубі. До тата... Я ж бачу. А він затулить надбрів'я долонею і співає. Або до тебе в колиску всміхається та приколисує легенько.

– Ти, Михайле, кажу, хоч би разочок на неї глянув. Бачиш, як вона до тебе світиться.

Вітаємо з нагородою!

Видатний український поет, прозаїк, перекладач, літературний критик, журналіст, культурний діяч та головний редактор часопису «Вільне слово»

Іван Ковач

став лауреатом літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської.

Щиро вітаємо, шановний колего!

Бажаємо Вам міцного здоров'я, невичерпної творчої енергії та нових щедрих творчих ужинок!

А він:

– Навіщо ж людину мучити, як вона й так мучиться?

Очі мамині сухі, голос ані здригнеться, і я чую за ним: спогади її не щемлять їй і не болять – вони закам'яніли.

ОСТАННІЙ ЛИСТ ВІД ТАТА

«Софіє! Соню!

Учора дав мені товариш скалку від дзеркальця, і я вперше за два роки себе побачив. Побачив і не впізнав. Не тільки голова вся, а й брови посивіли. Зразу подумав був: може, то іній (це надворі було, не в бараці), тернув долонею – ні, не іній.

Більше не дивитимусь.

Роблю я тут, як і дома: вікна (тільки не для хат), двері (тільки не фільончасті), столи, ослони, ложки хлопцям ріжу на дозвіллі крадькома...

Погане виходить, серце болить, як подумаю, що це ж із моїх рук виходить отаке. Дерево хороше, в нашої стороні з нього білі палати робити б. Але сире. Та й інструмент не той, що в мене був. Ти його ще не продала? Як буде скрута – не жалій. Він мені, мабуть, уже не пригодиться. Не так-то й далеко я зайшов, та далеко вертатися.

Ти питаєш, як нас годують, як удягають на зиму. Годують, так, такою смачною юшкою щодня, що навіть Карпо Ярковий п'ятнадцять мисок умолював би, ще й добавки попросив! Вдягачка звичайна, селянам до неї не звикати.

Сю ніч снилася мені моя сосна. Це вона вже досі в коліно, а може, й вища. Сосна – а за нею річки синє крило... Ні ти, ні синок, мій колосок, щось давно не снитесь, тільки привиджується.

Сусіда мій по нарах молиться уві сні, а Бога не називає. До кого молиться?..

Соню!

Не суди мене гірко. Але я ніколи нікому не казав неправди і зараз не скажу: я чую щодня, що десь тут коло мене ходить Марфина душа нещасна. Соню, сходи до неї і скажи, що я послав їй, як співав на ярмарках Зіньківських бандуристочка сліпенький, послав три зозулі з поклоном, та не знаю, чи перелетять вони Сибір неісходиму, а чи впадуть од морозу.

(«Сибір неісходиму» було нерішучою рукою закреслено густим чорним чорнилом, а взгорі тою ж рукою написано знову: «Сибір неісходиму»).

Сходи, моя єдина в світі Соню! Може, вона покличе свою душу назад, і тоді до мене прийде забуття хоч на хвилю.

Обнімаю тебе і несу на руках колиску з сином, доки й житиму...»

Коли се було... А я досі думаю: «Як вони чули один одного – Марфа і тато? Як?..»

А ще думаю:

«Чому вони не одружилися, отак один одного чуючи?» – Тоді не було б тебе... – шумить велика «татова сосна».

~~~~~

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Володимир АНТОФІЙЧУК

ПОГЛЯДИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ НА ХРИСТІЯНСТВО

(Продовження з № 329)

Ставлення Лесі Українки до християнства як релігії найвиразніше, мабуть, виявилось в драматичних поемах «В катакомбах», «Руфін і Прісцилла» та «Адвокат Мартіан». У листі до А. Кримського від 9 лютого 1906 р. Леся Українка так пояснила концептуальний задум «В катакомбах»: «...Я давно вже думала, що теперішня форма християнства є логічним і фатальним наслідком його найпервіснішої форми. <...> У найдавніших пам'ятниках, в «подіях апостольських», в листах апостола Павла, в автентичних фрагментах первісної галілейської пропаганди я бачу зерно сього рабського духу, сього вузькосердого квієтизму політичного, що так розбуявся дедалі в християнстві. <...> Комунізм першого християнства – се фікція, його ніколи не було, або се було комунізмом жебрака, що все одно не мав ніякого маєтку, або ще «комунізмом» добродійного багача. <...> Чи ж не проти сього повстає мій раб-прометеїст? <...> Моя поема відноситься до середини II віку християнської ери (або до другої половини його), а тоді вже досить духовна тиранія усяких підпасків божих – зоставалось тільки будувати далі на прекрасно заложеному підмурівку духовної темниці»⁹. У наведеному фрагменті об'ємно викладено найважливіші аспекти змістового плану поеми, одночасно він деякою мірою виражає загальне ставлення письменниці до християнства як релігії, передусім до його церковної іпостасі. А. Бичко, коментуючи наведені вище рядки з листа Лесі Українки, беззастережно заявляє, що поетеса «багаторазово висловлювала негативне ставлення до рабської ідеології, виразником якої, на її думку, завжди було християнство. <...> Таких висловлювань Лесі можна зібрати немало і всі вони свідчать про те, що її антихристиянські мотиви значною мірою збігаються з ніцшеансько-європейськими й відображають центральну ідею романтизму – необхідність боротьби за визволення людини з духовного рабства»¹⁰.

Справді, подібні думки, висловлені у листі до А. Кримського, дали привід дослідникам творчості Лесі Українки акцентувати антирелігійний

характер її багатьох драматичних творів. Сенса цього дослідження аж ніяк не полягає в тому, щоби «робити» Лесю Українку християнкою (хоч загалом вона наближалася до цього), однак, ще раз підкреслюю, що подібні автокоментарі зумовлені насамперед глибоким усвідомленням негативної соціальної функції церкви, яка в реальному житті часто суперечила духовній суті проповідей Ісуса Христа, а то й відверто перекирсувала їх істинну суть, даючи їм абсолютно прагматичне трактування.

Тому цілком слушно зауважила Лариса Мороз, що, «досліджуючи спадщину Лесі Українки, слід розрізняти її ставлення до віри – й до ритуалу, до релігії – й до земної ієрархії служителів церкви. Віднаходження істини в усій повноті неможливе на шляхах утилітарно-класового трактування творів письменниці, пристосованого лише до потреб певного політичного моменту. З'ясувати ж загальнолюдський зміст їх можливо, лише враховуючи притаманні різним епохам і соціальним станам особистості сприймання й специфічного витлумачення духовності, вищого знання про сутність людини й сенс її земного буття»¹¹.

У зв'язку з цим слід наголосити на таких моментах. По-перше, Леся Українка у своїх «християнських» творах відтворює різні періоди вчення та утвердження постулатів Ісуса Христа. По-друге, для світобачення письменниці в цьому плані характерне принципово суперечливе ставлення до феномену віри та її соціально-ідеологічного втілення – церкви. По-третє, не можна погодитися з твердженням деяких дослідників стосовно «атеїзму» Лесі Українки, тому що вона різко негативно характеризує саме церкву, яка претендувала на абсолютну істину. Таку позицію письменниці треба зрозуміти, оскільки саме церква внесла багато перекирсувань та формальних моментів у тлумачення канонічних текстів. Що ж стосується віри в Бога, то тут Леся Українка була набагато обережнішою. Вона ні в якому разі не відкидала такі християнські поняття, як добро, милосердя, любов до ближнього. Водночас вона бачила, що саме церква намагається пристосувати ці загальнолюдські поняття

⁹ Українка Леся. До А. Ю. Кримського. 9 лютого 1906 р. *Українка Леся. Збір. творів: У 12 т. Т. 12. К.: Наук. думка, 1979. С. 154 – 156.*

¹⁰ Бичко А. Леся Українка: Світоглядно-філософський погляд. К.: Український центр духовної культури, 2000. С. 59 – 60.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

до своїх егоїстичних та користолюбних намірів. По-четверте, будь-яке звернення письменниці до цих проблем має підкреслено драматичний характер, її цікавлять, передусім, ті емоційні та морально-психологічні реакції, які демонструє окрема людина, котра змушена захищати своє світобачення, боротися за його утвердження.

Так, наприклад, уже на самому початку розповіді герой оповідання Лесі Українки «Мгновение» (1905) заявляє: «Я человек трезвый и положительный до мозга костей, не помню даже, чтобы в детстве или в юности меня особенно занимали религиозные или мистические вопросы»¹², тобто демонструє відверто іронічне позитивістське ставлення до віри. Однак його розповідь про сцену, свідком якої він мимоволі став, принципово міняє на деякий час цю позицію. Якщо спочатку він говорить: «Странная манера у этих католиков <...> везде вводит театральность какую-то, ведь здесь все рассчитано на эффект, эти цветы, освещение и даже этот реализм в изображении крестных страданий – все это как-то странно действует на воображение»¹³, то, попостерігавши за дівчинкою, яка прийшла до костюлу помолитися, відчув невідомий раніше йому стан: «В моей груди колыхнулось что-то горячей волной, и мне захотелось броситься на колени рядом с этой девушкой, обвить руками пьедестал мадонны и запеть, или зарыдать, или умереть в каком-то непонятном восторге»¹⁴.

У цьому невеликому за обсягом тексті письменниця порушує надзвичайно важливу проблему, яка стосується духовного начала людини, впливу обряду, ритуалу на емоційний стан особистості. Визначаючи ефективність дії останнього на людську душу, Леся Українка водночас акцентує на несумісності офіційного й інтимного ставлення до проблеми віри. Це підтверджується місткою і водночас жорсткою реплікою у фіналі оповідання: «Это продолжалось всего лишь мгновение, а там звонок костельного служки тотчас разбил очарование»¹⁵. Слід відзначити також, що мотив дзвінка в оповіданні – домінуючий, тому що на самому початку своєї оповіді герой

звертає увагу на формалізовану ритуальність молитви в костюлі.

«Вільний дух розкутого ума...»
Дереворит В. Василенка

Полеміка з окремими християнськими положеннями, що стало основою багатьох художніх концепцій Лесі Українки, трактується літературознавцями неоднозначно: як атеїзм, богоборство, ніцшеанство. Стосовно останнього доречно видається думка Т. Гундорової: «Хоча Леся Українка наголошує, що Ніцше «ніколи не імпував мені як філософ: його ідеал *Übermensch*’а, тієї «*Blonde Bestie*», якось не чарує мене», однак сліди впливу естетико-індивідуалістичного поривання останнього відчутні в теорії Лесиною «новоромантизму», в антихристиянській критиці («Одержима», «В ка-такомбах»)»¹⁶.

Водночас необхідно мати на увазі, що критичні висловлювання Лесі Українки на адресу християнства зумовлювалися не тільки впливом ідей Ніцше. Тут, безперечно, слід враховувати й ідеологічні роздоріжжя, і складність літературного процесу тієї епохи. «Треба нам ясно усвідомити, – пише Є. Сверстюк, – що кінець XIX ст. – вік соціалістичних і атеїстичних ідей, вік шукань нової істини. І дуже мало хто тоді шукав у старих річищах. І особливо мало хто шукав у ділянці релігії з-посеред поетів нації поневоленої. Тому що шукали нової дороги й активної праці, активної боротьби. А дорога, яка веде від релігії, була цілком заповнена казенними фігурками від офіційної православної церкви. І численна армія казенних служителів переконала народ, що все гаразд, шукати нічого і всякі дороги і шукання виходу неактуальні й неможливі – «опасные мечтания». Так от, Леся Українка жила дуже великою мірою в тій же давній духовій традиції і, я б сказав, у своїй духовій одержимості вона ще більш духовна, ніж її сучасники. Але у своїх шуканнях доріг вона далека від культивування релігії»¹⁷.

Таким чином, зроблені тут узагальнення аж ніяк не претендують на вичерпність. Глибше, а отже, й ґрунтовніше дослідження про своєрідність функціонування християнських ідей і образів у творчості Лесі Українки, про особливості її релігійних поглядів належить ще створити.

¹² Українка Леся. Мгновение. Українка Леся. Зібр. творів: У 12 т. Т. 7. К.: Наук. думка, 1976. С. 191.

¹³ Там само, с. 192.

¹⁴ Там само, с. 194.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Гундорова Т. Фрідріх Ніцше й український модернізм. Слово і час. 1997. № 4. С. 32.

¹⁷ Сверстюк Є. На святі надій: Вибране. К.: «Наша віра», 1999. С. 224 – 225.

Іван КІДЕЩУК

ДРАМА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, РОЗ'ЯТРЕНА ГНІВОМ І БОЛЕМ ЧЕРЕЗ СКОРБОТНУ ДОЛЮ ЗЕМЛЯКІВ

*Та вже нехай хоч розіпнуть,
А я без віршів не улежу.
(«Неначе степом чумаки», 1849)*

«Кобзаря» (1849) «А нумо знову віршувать», в якій сплітаються образи дитинства і старості через гірку, прокляту людьми, долю:

1. Невиліковний гнів і біль мученика Шевченка – закріпачена Україна

Як ми вже не раз зауважували, доля Тараса Шевченка після того, як царський уряд засудив його на десятиріччя тяжкої каторги зі строгою забороною писати й малювати, під строгим наглядом і муштрою, маючи на меті знищення поета як людини й митця, що доказують занотовані у *Щоденнику* свідчення письменника, перевищила драму Овідія Публіуса Назона, якого імператор Октавіан Август заслав до Томіса (сьогодні Констанца), але на відміну від російського царя Миколи I, римський імператор не заборонив поетові жити на волі й творити. Видатний перекладач «Метаморфоз» Овідія А. Содомора визначає кілька особливих різниць між латинським та українським геніями: Шевченко носив у своїй душі «як цвяшок» серце України (новий сенс запозичений з поеми «Марина»), не каюся, ніколи не просив у царя прощення та не вважав жителів країв, куди його заслали, дикими, а лише «киргизами убогими», тоді як римський поет даремно каюся перед імператором, просив помилювання, любив свій втрачений шляхетський статус і називав жителів місцевості засланні варварами.

Перечитуючи захальявні вірші Шевченка, переживаємо разом з обездоленим поетом його мученицький біль. Ще у часи перебування в казематі «Третього відділу» в Петербурзі поет висловлює своє кредо в ім'я національної правди й любові у світлі Святих Законів (див. цикл «В казематі», XII, 1847 р.):

То воля Господа. Годить!
Смиріться, молітесь Богу
І згадуйте один другого.
Свою Україну любіть...

У кінці того ж року елегією «То так і я тепер пишу» звертається до братства кирило-мефодіївців і до народу, просить прощі, хоч нікому зла не робив, бо хотів би повернутись до своїх, де «любо серце одпочине» з його вірної любові до України, яку ніколи не забуде... Надто цікавим є рідкісний метафоричний образ долі й волі в програмній елегії другого

Долю за те, щоб не спала
Та нас доглядала.
А то бач, що наробила:
Кинула малого
На розпутті, та й байдуже,
А воно, убоге,
Молодеє, сивоусе, –
Звичайне, дитина, –
І подибало тихенько
Попід чужим тином
Аж за Урал. Опинилось
В пустині, в неволі...

Несподівано зустрічаємо рідкісний образ духовної неволі, коли земна тиранія царів, що топчуть Божі Закони, – подібно до царя Ірода чи імператора Нерона – заковує народи в кайдани кріпосницького рабства, розпалюючи «огненне море» гніву скорботної неволі, спричиняючи ріки сліз і крові удовичих, дівочих, материнських і батьківських, якими всіх імператорів стало б «напоїти», як висловлювався із сарказмом та інвективою в поемі «Кавказ» невиліковний борець за волю і правду своїх земляків, сподіваючись, що тільки словом і законами Св. Письма засяє воля і Божий порядок на Землі:

Як же тебе не проклинають,
Лукавая доле,
Не проклену ж тебе, доле,
А буду ховатись
За валами. Та нищечком
Буду віршувати,
Нудить світом, сподіватись
У гості в неволю
Із-за Дніпра широкого
Тебе, моя доле!

Недоля та неволя рідного народу відгукується болем у душі поета, і хоч він не згідний з такою дійсністю, та оскільки все, що діється під Божим небом, від Бога дане, тоді «Годить! Смиріться, молітесь Богу», і за Євангельською порадою «...не проклену ж тебе, доле», бо ж Шевченко був не бунтарем, а просвітителем свого народу в дусі Св. Письма, вва-

жаючи, що краще пильнувати й розвивати Божі таланти та «віршувати», ховаючись «за валами» Уралу, і «Нудить світом, сподіватись», щоправда його слова, принесеного «з-за Дніпра широкого» «У гості в неволю» осяє надійною волею і долею, освічуючи європейські та кавказькі народи. Як аргумент поет подає живий образ царського безчинства на землі над долею-волею людини, яка родиться і вже дитиною «гоłodнеє мре» чи живе босе й голе попідтинню, поки доля не кине на розпутті, та опиниться аж за Уралом «в пустині, в неволі...» – знову поет натякає на свою власну долю та «нишком плаче» за обірваним цвітом:

Витає радість і надія
В очах веселих, люблю їм,
Очам негрішним, молодим.
І всі регочуться, сміються,
І всі танцюють. Тільки я,
Неначе заклятий, дивлюся
І нишком плачу, плачу я.
Чого ж я плачу? Мабуть, шкода,
Що без пригоди, мов негода,
Минула молодість моя.
(«Огні горять, музика грає»,
Оренбург, 1850)

Отак у сльозах і скорботі через втрату молодості, цвіту і світла життя та надії минають роки від обездоленого дитинства до передчасної старості в ярмі земних царів, які не раз осоромлюють свою

беззаконністю небо і землю. Про це явно свідчить вставна скорбна молитва того ж періоду:

Один у другого питаєм:
Нащо нас мати привела?
Чи для добра? чи то для зла?
Нащо живем? Чого бажаєм?
І, не дознавшись, умираєм,
А покидаємо діла...
Які ж мене, мій Боже милий,
Діла осудять на землі?
Коли б ті діти не росли,
Тебе, святого, не гнівили,
Що у неволі народились
І стид на тебе понесли.
(Друга половина 1847, Орська кріпость)

У циклі «Псалми Давидові» (псалмом 81) поет гнівно звинувачує безбожників і стає на захист вбогих, запитуючи кривдників свого народу:

Доколі будете стяжати
І кров невинну розливати
Людей убогих? а багатим
Судом лукавим помагати?
Вдові убогій допоможіте,
Не осудіте сироти
І виведіть із тісноти
На волю тихих, заступіте
Од рук неситих.

(Далі буде)

Чернівецька румунськомовна рецепція Міхая Емінеску (III)

(Продовження з 9 с.)

У 1870 році, відвідуючи в Яссах вистави єврейської трупи, яка своєю сценічною грою «задоволено радує» його, Емінеску, як пише Дімітріє Ватаманюк, відзначає: цими виставами «позначається акт народження єврейського народного театру мовою ідиш у всьому світі». Усі вказані тут факти, як підкреслюють Дімітіє Ватаманюк, Джордже Келінеску й інші, Емінеску не був антисемітом, що несправедливо закидалось йому, він, як відзначає Криган, не був і не міг бути, ані антиросійським чи антиукраїнським, що стільки разів продемонструвалось на сторінках «Zorile Bucovinei» від заснування газети до сьогодні.

Підсумкове/заокруглююче представлення Міхая Емінеску наявне у двох Криганових есе. В одному з них значення здійсненого поетом для ознайомлення народів світу з румунським народом сконденсовано виражене уже в самому заголовку «Cel mai mare ambasador al nostru» («Найбільший наш посол»). Найпоказовіший же підсумок – це есе Кригана «Fenomenul Eminescu» («Феномен Емінеску»). За

академіком Міхаєм Чимпоєм, «феномен Емінеску – це «єдиносущє національне, що входить у загально-всесвітнє» («Eminescu e unicul tot național care intră în totul universal»). Феномен Емінеску окреслений Криганом по-художньому: як не можна схопити й описати унікальну красу побачених ним фантастичних форм коштовностей в музеї у Польщі, створених Богом в соляній копальні, які випромінюють гру світла, що спантеличує глядача, чи побачених ним мінеральних цінностей у підводних коралових палацах світового фольклору, де їх красу зір ледве вгаває сприймати, починаючи з аметиста і кінчаючи іншими коштовностями, так не можна осмислити незвичайну поетичну, драматургічну й публіцистичну красу творчості Міхая Емінеску, її визначення є «неповним і недовершеним (incompletă și lacunară)». «Таким він є, маючи різні грані, як індійські божества». Інші його конотації запримітять і розкриють наслідники, сконстатуючи, що творчість Міхая Емінеску й надалі є чарівною, проникливою та далекоглядною цінністю.

Віктор ГРИГОРЧУК

УКРАЇНЦІ НА ПРОСТОРИ МІЖ ПРУТОМ І КАРПАТАМИ ПРОТЯГОМ РОКІВ

Що спонукало мене підійти до цієї теми? Останніми роками в Яссах відбулося кілька заходів за участю відомих істориків з Ясс, які торкалися проблеми національних меншин, що проживають у місті Ясси та його околицях. З бесіди з ними ми з'ясували, що документів, які підтверджували б існування українців на цій території, дуже мало. І на жаль, це справді так, але це зовсім не означає, що тут ніколи не було українців більшими чи меншими групами. Це спонукало мене спробувати відшукати дані та інформацію про особистостей та події, які підтверджували б присутність українців на яських землях тривалий чи короткий проміжок часу. Так народилася ідея написати кілька статей на цю тему. Сподіваюся, що здоров'я та підтримка колег та інших зацікавлених осіб допоможе мені підготувати якомога більше таких матеріалів, які разом із матеріалами, що будуть написані нашими колегами чи фахівцями, стануть невеликим внеском до історії українців Румунії. Беручи до уваги, що 31 грудня цього року сповнюється 425 років від дня народження Петра Могили (1596-1647), а щороку 22 грудня згідно з православним церковним календарем вшановують Святого Ієрарха Петра Могили, почну серію статей саме з матеріалу про цього великого українського богослова, мецената, митрополита Київського й Галицького, організатора Лаврської школи, а пізніше – Києво-Печерської колегії, автора майже 20 творів церковно-теологічного, полемічного, просвітницького, філософського та моралізаторського характеру.

Петро Могила народився в Сучаві в 1596 році в родині Сіміона Могили, який пізніше правив у Валахії, і його дружини Маргіти, яка пізніше стала черницею, взявши ім'я Меланія. У його батька були брати Єремія Могила, володар Молдавії в 1595-1606 роках, і Георгіє Могила, майбутній митрополит Молдови. Батьки при хрещенні дали сину ім'я Петро на честь прадіда Петра Рареша.

Від свого дядька Георгія, митрополита Молдавського, він навчився читати священні книги. Після смерті батька малолітній Петро разом із матір'ю та братами поневірятиметься по Волощині, після чого оселиться в Польщі.

Розпочав навчання в батьківському домі, потім продовжив у відомій школі Православного братства у Львові (Лемберзі) та в Замойській академії в Замосці, де вивчав латинську, грецьку, слов'янську та польську мови, а також стандартні предмети того часу: граматику, поетику, риторику, діалектику, богослов'я. За звичаєм польських шляхтичів він опанував орудування зброєю та брав участь у двох битвах поляків проти турків. Син колишнього правителя Молдавії Сіміона Могили, Петро брав участь у битві під Цецорою 1620 року, де загинув його опікун гетьман Жолкевський. Сам Петро Могила дивом уникнув погоні, зумів перетнути Дністер і сховатися в Польщі. У поході 1621 року, як показано в анонімному

щоденнику, молдавський князь мав місію зупинити польських вояків від пограбування корінного населення, молдаван. У життєписах славного київського митрополита Петра Могили зазначено, що після Хотинської битви він відмовився від намірів претендувати на престол Молдови, обравши шлях служіння біля вівтаря. За словами історика Аркадія Жуковського, буковинця, який став професором Сорбонни, битва під Хотиним не була для молодого Петра Могили «шляхом до Дамаска». Він свідомо відмовився від своїх амбіцій бути правителем Молдови, хоча мав велику підтримку Польщі, і свідомо став ченцем. Вважається, що цьому рішенням посприяло також лікування після поранення, отриманого Петром Могилою під час боїв у Хотині, у Крехівському монастирі поблизу Львова. На цей раз Петро більше не бажає слави минаючого світу. Його життя пішло іншим шляхом, бо незабаром воїн Петро став воїном Христовим за словом Святої Літургії: «Відречімося від усіх мирських турбот».

Становище православ'я того часу було неспокійним через спроби окатоличення шляхти. Однак завдяки своїй п'ятирічній діяльності у якості архімандрита Петру Могили вдалося підняти культурний та церковний престиж Печерської лаври на небувалий дотоді рівень. Він опікувався відновленням і благоустроєм монастирів і печер, де були знайдені мощі святих,

продовжив друкарську діяльність своїх попередників, видавши кілька службових і навчальних книг.

Архімандрит Петро провадив багату церковно-культурну діяльність, продовжуючи друкувати книги, які мали на меті захист Православ'я перед католицьким прозелітизмом. Він заснував колегію спочатку в Лаврі, потім при Братському монастирі, з якої в 1633 р. виникла знаменита Київська духовна академія. Він також передав академії свої маєтки в Рубеївці, які купив ще до постригу.

У 1630 р. митрополит працював над православним катехизисом, щоб протиставити його одноіменному твору Мелетія Смотрицького, в якому був очевидний католицький відтінок, та поширенню в слов'янських країнах надрукованого 1629 року в Женеві «Сповідання віри православної» Вселенського патріарха Кирила Лукаріса, на якого пізніше, у 1638 році, Константинопольський православний собор наклав анафему, в тому числі й на його «Сповідання», а на наступних соборах – Київському 1640 року та Яссському 1642 року, – Лукаріса було засуджено.

Метою Петра Могили було розкрити православне вчення про віру і водночас християнську мораль. Для визнання цього письма в 1640 р. був організований Київський Синод, який досліджував твір, але не ухвалив його повністю. Тому з 15 вересня по 26 жовтня 1642 року в Яссах був скликаний Всеправославний Синод, роботи якого проходили в колишній трапезній монастиря «Трьох святителів», відомій сьогодні як Готичний зал. 11 травня 1643 року Синод затвердив «Сповідання» Петра Могили, яке офіційно стало «Сповіданням віри» Східної Церкви. Синод у Яссах зібрав делегації з боку трьох великих гілок Православ'я: слов'янської, латинської та грецької церков, про що свідчив датський лікар Скогарді, особистий лікар господаря Васіле Лупу. Відомо, що у ньому взяли участь три делегації: українська у складі Ісаї Козловського, Йосифа Горбачова та Ігнатія Старушіча, які також були й на Синоді в Києві, друга з боку Константинополя в особі Порфирія, колишнього митрополита Нікейського, та ієромонаха Мелетія Сиригула, а третя румунська, у складі якої були митрополит Варлаам, єпископи Романський Євлогій і Радауцький Анастасій та Гусіпорський Георгій, а також правитель Васіле Лупу. Митрополит Петро Могила не брав участі саме для того, щоб дебати були вільними.

Отже, Синод, скликаний у Яссах, відновив дискусію про Лукарісове «Сповідання віри», засудивши його, і дослідив «Православне сповідання віри» київського митрополита, яке згодом стало також відомим як «Великий Катехизис» Петра Могили. За словами професора Вікована, він містив 261

питання і стільки ж відповідей, які, своєю чергою, були поділені на три частини відповідно до трьох основних чеснот: віри, надії та любові. Так само делегації трьох гілок Православ'я роз'яснили *Символ Віри*, *Отче наш* та *Блаженства*. «Синод у Яссах важливий принаймні з двох причин. Тут було виправлено два пункти віри в дусі нашої традиції: чистилища немає, а моментом перетворення дарів є епikleза є молитва прикликання Святого Духа. І важливо, що те, що відбулося в Яссах, послужило основою для затвердження *Сповіді*, яка стала нормативною для всієї Церкви. Мені дуже подобається формула, яку використав покійний митрополит Трансільванії Антоній Племадяла, називаючи Яссський Синод світовою подією», – сказав проф. д-р о. Іон Вікован.

Тому остаточно форма «Сповідання віри», прийнята в Яссах, була потім перекладена грецькою мовою, представлена та обговорена Вселенським Патріархатом Константинопольським і затверджена ним у 1643 р. У наступні роки «Сповідання» було затверджено патріархатами Олександрії, Антіохії та Єрусалиму, ставши таким чином «Сповіданням віри Сходу».

Церква монастиря Трьох святителів

Ми хотіли б згадати ще кілька моментів, пов'язаних з Петром Могилою та Яссами:

- У 1630-40-х роках в Яссах був побудований один з найгарніших пам'ятників середньовічної архітектури Молдови – Собор Трьох святителів. Розписали його російські художники, спеціально привезені Василем Лупу з Москви.

- При соборі Трьох святителів у Яссах професор Київської колегії С. Почацький, І. Євлевич та інші заснували Слов'яно-греко-латинську колегію за зразком Київської академії. Значну роль у створенні школи зіграв київський митрополит Петро Могила.

- У 1641 році митрополит Петро Могила вислав у Ясси повністю обладнану друкарню.

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXII)

Літературознавство. 27. Дослідницькі напрямки.

22. Пропагування в Румунії оригінальної українськомовної прози.

10. Ступені й жанрові аспекти її становлення
та стильової диверсифікації

(Продовження з № 329)

Слідуючих двох письменників, «чистих прозаїків», повним правом слід зачисляти до «Золотої хвилі» (до речі, ніхто не пробував визначити її межі, які, зрештою, визначає вартість літтворів), оскільки вони своєю оригінальною тематичною різноманітністю та оригінальним її художнім перевтіленням внесли цікаві й цінні аспекти у тематичну й стильову диверсифікацію нашої малої прози.

Один з них – це **Василь Клим**, якому з нагоди цього річного 80-річчя від дня народження сповнену тепла, пошани, любові й пунктирних оціночно-літературознавчих відзначень статтю присвятив його однокласник по колишньому Серетському українському ліцеї Михайло Михайлюк («Наш класний поет», – «Український вісник». № 11-12, червень, 2021 р.). Піднесено-поетичним, пошанувальним тоном окресленням життєвого й творчого шляхів постать Василя Кліма заново «воскресив» негостинський односельчанин, професор, літературознавець, публіцист і перекладач Євсебій Фрасинюк у статті «Майстер українського красного слова» (у вищезгаданій публікації, с. 9-10). До попередніх двох критиків приєдналася, з нагоди 80-річчя від дня народження (21 липня 1941 р.), негостинська односельчанка Антонета Кранійчук-Кідеша, тепер викладачка української мови та літератури в румунському Серетському ліцеї імені Лацку Воде, з якою читачі «Нашого голосу» мали можливість познайомитися завдяки інтерв'ю, взятого від неї Віктором Григорчуком. У низці своїх статей («Наш голос», № 324-329, 2021 р.) вона представляє Василя Кліма під загальним заголовком «Письменницькі рефлексії Василя Кліма», обравши як мотто концептуальне літературознавче відзначення самого Кліма: «Літе-

ратурна творчість – це лабіринт, вихід з якого дано знайти тільки обранцям долі».

Виходу, точніше орієнтації у літературній творчості-лабіринті, Василеві Климу послужила доля, під опікою/увагою якої простелився його творчий шлях. Почав він, як і багато інших, а, може, таки всі наші творці, віршами. Перша його поезія «За мир», надрукована у бухарестському українському двотижневику «Новий вік» 1957 року, як свідчить сам її заголовок, була створена внаслідок можливого формального наслідування співзвучних з темою тодішньої боротьби за мир лозунгових «поезій», у контексті, як відзначає Михайло Михайлюк, «політизованої освіти» і, безперечно, у контексті тодішньої політичної пропаганди. Такою ж була й освіта у вищих учбових закладах. Нам, студентам бухарестської української філології, випускниця (1954 р.) Харківського університету (з поваги не називаю її ім'я, бо згодом вона радикально змінила свою орієнтацію і багато зробила для української літератури Румунії), викладала українську літературу в тогочасному, зовсім неприродному дусі, в якому викладалася й румунська література. Професор Кручану, наприклад, який, на щастя, викладав нам тільки один семестр класичну румунську літературу, на одній із лекцій хвалився, що він – єдиний критик, який дав марксистську інтерпретацію казці Іона Крянге «Коза з трьома козенятами» («Сагра си trei iezi»): Коза – це бідна вдова, Вовк – це куркуль, козенята – це сироти-безбатченки. Хай ретельніші, ніж я, знавці Кліма, вибачать, якщо помиляюся, пригадуючи з пам'яті, що в якомусь творі Кліма, герой, повертаючись додому з роботи в якому-то місті, радується заснуванням у рідному селі колективного господарства, розмахом розбиває свій зелений дерев'яний чемодан, бо йому, мовляв,

вже немає чого ходити на працю деінде, тепер він може працювати у заснованому колективному господарстві рідного села. Така розв'язка твору – це данина тодішньому суспільно-історичному контекстові, підтверджена фактом заснування колгоспу спочатку тільки в єдиному селі краю – Негостині, куди нас, учнів Серетських українських педшколи й ліцею водили працювати й споглядати новопосталу форму сільськогосподарського життя, яку ми, бачачи її «результати», не сприймали якимось-то «чудом», а наслідком примусового діяння. Це роздвоювальне сприйняття негостинського «чуда» підтверджувалося фактами: наше відвідання відбулося в неділю, і, звичайно, якогось-то гей-рупівського руху там не було – неподалік куняла корова, далі лежала купа «нелуплених шупків» (непочищених кукурудзяних качанів), і жодних колгоспників там не було.

На щастя Василя Клима, одночасно і на щастя нашої рідномовної літератури, тодішня заполітизована література й освіта підсвідомо сприймалися учнями й студентами як щось неприродне, формальне й нецікаве, і, як відзначає Михалюк, це «було чимось далеким» і «не спотворило душі» молоді, яка «жила сьогоденням і мріяла про майбутнє». На користь неспотворення подіяло читання «либонь романтичних творів», як «Камінна душа» Гната Хоткевича, «У неділю рано зілля копала» Ольги Кобилянської або «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського, а перш за все – поезії Тараса Шевченка. По-друге, на користь позбавлення молоді від «отруєної комуністичної ідеології» (Михайлюк) та її «протверезіння» послужило «міцне селянське коріння» і виростання «серед людей з чистою совістю, з правічними моральними засадами», завдяки чому «душі й серця (молоді) залишились чистими», щемкі відгомони яких обдаровані молоді люди, як Василь Клим, «виливали» у відповідних їхньому стану поезіях. Такі поезії Василь Клим почав писати у десятому класі Серетського українського ліцею, ставши «класним поетом» Михайлюк), оскільки писав «під натхненням однокласниць-муз» (Євсебій Фрасинюк), але ці поезії навряд чи друкувалися деінде, однак були «мученицькими виснажливими поривами шукання

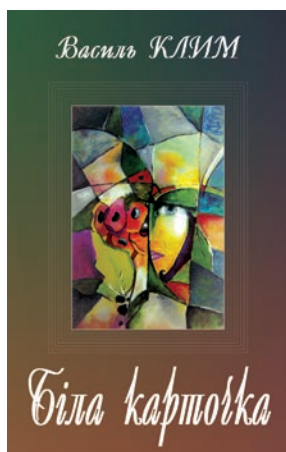
великої поезії (...), і він переконався в тому, що йому підходять інші дороги до іншого лиману (...) – широке поле прози» (Євсебій Фрасинюк).

Поетичні ремінісценції, поетизація наявні у прозі Клима завдяки чутливому його походженню, збагаченому сприйняттям негостинської багатосторонності. Небезпричинно у своїй передмові до збірки Климової малої прози «Райдуга блискавиці» Степан Ткачук відзначав: «Творчості Василя Клима, як і взагалі багатьох наших письменників, притаманна ліричність, що ґрунтується на міцній фольклорній традиції. Сама по собі лірична стихія, особливо так званої «селянської прози» цілком природна, адже така традиція сприяє поетизації, звеличуванню життя селянина, його праці, допомагає збагнути чутливість його душі». Показовим у цьому смислі є зізнання самого Клима в інтерв'ю «Прологом до моєї творчості було рідне село» («Наш голос», 1992, № 2(10): «воно випестило мені душу, озброїло потягом до всього ніжного й прекрасного, ставши моїм першим джерелом натхнення».

Поетизація – це незаперечна риса прози, вона наявна у творах українських класичних і сучасних прозаїків. Поезія ж – це відмінний жанр літтворчості. У зв'язку з цим цікавим у вищезгаданому інтерв'ю є те, як Клим говорить про свій перехід від поезії до прози: «після мученицьких шукань, знайшов, можливо, вперше свій стиль, свою манеру літературного дискурсу (...). Думаю, що такий спосіб зображення героя як віддзеркалення своєї особистості й своїх дій через фільтр власної свідомості, самоаналізу, сприяє повнішому розкриттю насамперед його характеру, а також дає сюжету цільність і повноту».

Із цього інтерв'ю випливає показовий факт: Василь Клим був обізнаний з літературознавчими концептами художнього перевтілення життя в літературі. По-друге, обізнання, як це видно з його життєвого шляху, із різноманітними соціальними, буттєвими й побутовими аспектами надало його творам велику тематичну різноманітність, отож, не всі його твори слід зачисляти до «селянської прози».

(Продовження на 22 с.)

Редакція «Нашого голосу» глибоко сумує разом із нашим колегою Іваном Гербілем – головним редактором часопису „Curierul ucraïnean” та головою Клузької філії СУР, з приводу непоправної втрати – смерті його матері

Анни Гербіл.

Щиро співчуваємо рідним і близьким покійної.

УКРАЇНІКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXII)

(Продовження з 21 с.)

Свою творчістю, відзначає Михайлюк, Клим «зійшов на вершину свого таланту (...), дав справжню міру свого таланту, здатності у простих, іноді навіть банальних сюжетах виявляти дивоглядний підтекст (...) у своїх новелах, «виліплених» майже з нічого, але в цьому (...) криється глибока спостережливість, уміння проникнути у психологію персонажа, надати невимушеності його вчинкам, психологічно вмотивованим, наче співпереживаючи з ним усі радощі й болі» (...). «Мова прози Кліма жива, плавна, навіть співуча», що Ткачук уважав її ліричністю. Ця риса Климової прози є наслідком читаних ним у молодості «романтичних творів» Гната Хоткевича, Ольки Кобилянської, Михайла Коцюбинського і Траса Шевченка (Михайлюк), але, добавлю я, й наслідуванням рідної негостинської мови, сповненої, як здається, рідко в яких сусідніх селах, майже літературними валентностями мовлення, збереженими у мовленні негостинських учнів та студентів, щоправда, належним підтримуванням школою, до цього часу.

В окресленні художньої сутності Василя Кліма слід взяти до уваги такі складові його творчості: 1) велика тематична багатогранність (сільська, побутова, психоаналітична й філософська, остання проявляючись в осмисленні буття; символістично-метафорична складова; роль літературного пейзажу та народних обрядів/ритуалів), 2) втілення/уособлення тематичної багатогранності складових у цілій галереї персонажів різних сфер діяльності (селян, серед яких автор зростав, викладачів, поряд з якими працював, митців, яких спізнав різними способами й ін.), які вигідно пристосовуються до життєвих умов або, навпаки, зазнають невдачі (тривожні, болючі або ... кумедні) 3) дискурсна канва й особистісна її

принадна конкретизація літературним авторським почерком.

Мала проза В. Кліма друкувалася в альманасі «Серпень» (1964), у колективній збірці «Наші весни» (1972), в «Обрях» та в авторських збірках «Едельвейс» (1985), «Таємниці лабіринту» (1989), «Райдуга блискавиці» (2001), «Відсвіти полум'я» (2003) і в збірці вибраних творів «Біла картка» (2009).

«Одержимим красним письменником» уважає Василя Кліма Микола Корсюк (у післямові до упорядкованого ним двотомника «Просвіт. Антологія короткої української прози з Румунії», Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2009), уважаючи його малу прозу «завжди інтригуючою, мінливою у своїх живописних переливах, наче розбурхане під сонцем хвилююче море. Насамперед у композиційній площині, в ракурсах, у творенні неповторних персонажів. (...) Стельмахівська ряснота його прози, розкутість вислову, без силуватого наполягання на поетичних валентностях її ритмічності, Клим якось невловимо одним чи кількома образними мазками надає їй якоїсь неповторної однорідності, своякості художнього виразу й мислі. Його фраза дихає навіть за рахунок знаних образів, особливо епітетів. Майже в кожному оповіданні подається «досить детальний образ персонажа (...). Психологічна глибина структури персонажів розкривається не тільки через доскіпливе відтворення їх душевних переживань, а й через контрастність іноді несумісних життєвих ситуацій, наче не з тутешнього світу, їхня поведінка, на перший погляд, аномальна в начебто «нормальному» сьогоднішньому середовищі. Тихі, скромні й невибагливі, вони несуть свою долю покірно (...). Опуклість образу (...), поліфонічність сприйняття героя досягається незвичайністю обставин».

(Далі буде)

Антонета КРАЙНІЧУК-КІДЕША

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

*Я мріяв міст почерез світ
Прокласти з віри і любові,
Щоби повіки людський рід
Не знав залізної окови.*

М. Волощук «Я мріяв»

Михайло Волощук, син Дмитра та Марії, народився 12 січня 1934 року в прекрасному селі Негостині Сучавського повіту на мальовничій Буковині. Тут він провів своє, як зізнається сам поет, нелегке босоне дитинство, переживаючи війну, евакуацію, страх, а потім їх моральні й матеріальні наслідки, нестатки, голод. Згадуючи про ці часи, Михайло Волощук каже: «Можливо, що все мало бути краще, якби не війна, яка заплутала мені дороги й мрії». Але, твердить поет, «після усіх душевних страждань і ран прийшла й тиша, і велика надія, і сподівання, що все те, що загубилося в імлі, повернеться назад до душі й до серця для здійснення мрій». І мрії здійснюються. Після закінчення семирічки у місті Сереті та чотирирічний курс технічного рисувальника. Паралельно закінчує курс народної музичної школи. Мав стабільну роботу, працюючи технічним рисувальником у курортному місті Ватра Дорней. З 1993 р. – на заслуженому відпочинку. Хоч і працював далеко від домівки, Михайло Волощук не забував рідного села, рідної хати та старої матері, про яку піклувався увесь час аж до її смерті. Так само він не перестає підтримувати культурну працю в ріднім селі.

Після виходу на пенсію Михайло Волощук дотримався свого слова і повернувся до «столиці дитинства» – Негостини, до «запоруки світлих надій і звияг» – рідного дому, який відчинив йому двері й ласкаво запросив: «Увійди, рідний сину, увійди!».

У передмові до збірки **Крок у безконечність** критик Михайло Михайлюк характеризує М. Волощука як людину різнобічного таланту, «в червоному пульсі совісті й правди», «як поет, як обдарований актор, зігравши на сцені сільського будинку культури провідні ролі в ряді п'єс української класичної дра-

матургії, як здібний художник – любитель, чії картини прикрашають доми багатьох односельчан, друзів і побратимів по перу; як трудова людина, в останні роки працюючи технічним рисувальником у курортному місті Ватра Дорней, часто навідуєчись додому до старенької матері, не забуваючи при цьому словом і ділом допомогти негостинській художній самодіяльності.

Такий він, Михайло Волощук, якого односельчани любовно й просто називають «наш Ганько», він, будучи для них взірцем душевної благородності й скромності».

Творчість, а особливо поетична, не роздільна з особистісним суб'єктивізмом. Тільки відчувши світ довкола, пропустивши його крізь призму власного, унікального сприйняття, а відтак і набувши необхідного досвіду, майстер слова здатний явити читачу справді вартісну лірику, що збагатить світогляд реципієнта. Та скільки потрібно перейти й пережити, потонути у власних почуттях, згоріти від спопеляючих емоцій, аби відродитися, наче фенікс, і розправити авторські крила. Поезія М. Волощука здебільшого автобіографічна, він не цурається слова *Я* та щирих емоцій, і саме це вирізняє його як майстра слова. Читаючи його лірику (і гуморески, і вірші), відчуваємо кожен звук, уявляємо кожен образ, бо немає в автора ніяких табу: все відкрито для читача, без перепон, усі слова чесні, а думки щирі, озброєні та водночас і згладжені якимось особливим батьківським теплом.

2009 року в Бухаресті вийшла друком книга М. Волощука **На берегах надії**, що вміщувала вибрані поезії з трьох його збірок: **Крок у безконечність** (1985), **З руїн і попелу** (1999) та **Ідилія** (2002). У передмові до книги М. Михайлюк зазначив: «Поезії, відібрані до збірки **Крок у безконечність** (вид. Критеріон) не мають широкого тематичного діапазону. Можливо, це зроблено з ціллю надати їй цілісності, яскравіше окреслити визначальні риси Волощуківського поетичного кругозору.

(Продовження на 24 с.)

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК ^{(Земля)⁵}

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ^{у вірші Радій, душе. Вишневі віти, цвіт рясний, весняний вітер і «небо злотним голосом трембіт» – усе «відчиняє брами» перед поетом, додаючи наснаги та сили для подолання життєвих труднощів, згладження нелегкого людського шляху. М. Волощук вбачає рідну землю у всьому – у шумі трав, у квітах біля хати, у колосках на ниві, у пісні, в шелесті гаю, відчуває її на відстані: «Не можу я без тебе в світі жити./ Бо ти мій дух і щастя джерело./ Тобою буду все життя тужити./ Бо ти для мене радість і крило./ .../ Не можу я про тебе не співати./ Бо ти мов клич, що душу порива./ Ти ласкою ввійдиш до кімнати./ Щоб вічність у словах не відцвіла» (Земле молода)⁶.}

(Продовження з 23 с.)

Ядро збірки складають переважно поезії, які оспівують рідне село, близьких серцю людей, на-самперед матір¹. «Ідеї поета освітлені його розумінням причетності до свого народу»². Саме така «причетність» і обумовила ключову тему збірки – рідне село та близькі серцю люди. М. Гоголь колись сказав: «Поети з'являються не звідкись з-за моря, а виходять зі свого народу»³. Народ сформував особистість М. Волощука, створив того неповторного поета, тож він не цурається цього, розуміючи, кому має завдячувати творчим ростом.

У вже згаданій передмові фіксуємо таке: «Село для поета не так втрачений «рай», хоч він і називає його «столицею дитинства», як місце, де шукає свої корені подвійного виміру: корені становлення як людини серед людей моральної й трудової краси і коренів поетичної долі, водночас низько нахилившись до джерел народності, як духовної скарбниці, що живить його душевний світ. Проте, як й інших наших поетів, що походять зі сільського середовища, Волощука час від часу переймає романтично-сентиментальна ностальгія вимріяного села з його поетичними садами, полями, стежками, тихими вечорами...»⁴. Митця завжди вирізняє здатність бачити прекрасне в буденному. У цьому сила письменницького пера й М. Волощука.

Змалювання села, окреслення його чіткого образу, а в такий спосіб і висловлення подяки за щасливе дитинство і юнацькі роки, формування особистісних якостей, поет здійснює в кілька етапів. Спочатку оспівує красу рідних місць та їх значення для власної долі. Наприклад, промовистими є такі рядки: «Земля – джерело моїх буйних натхнень./ Цілюючи світ, у якому я дишу, –/ Ввійшла в мою душу, як сонячний день./ Ввійшла в кожне слово, яке вам залишу./ Цей скарб віковичний мій голос пройняв./ Який перед горем в страху не вмирає./ Життя заповіт я ж від щастя прийняв./ Тому його лихо, ні смерть не страхає»

Любов до рідної землі проявляється і в розумінні національної приналежності: «Хотів би в віршах передати/ Те царство світлої краси./ Та звідки слово те узяти./ Щоб в нім замріяли степи?/ Степи, в яких гуляють коні./ З яких віки сюди, до нас./ У первозданності законі/ Небес шлють віщий синьоглас./ Тут кожний камінь голос має./ Тут кожна стежка степова/ Веде в історію і знає./ Хто пращур мій і хто є я./ Я власник славного творіння, –/ Мов світлість поту на чолі./ Живе моє міцне коріння./ Снагу оддаючи землі» (Корінь вічності)⁷; і в захопленні односельчанами: «Бо в правді бачу вас завжди./ Мов чисте небо над ланами./ Хай вашого життя плоди/ Розійдуться у світ синами./ .../ Отож, життя у два крила/ І щастя вічності даруйте» (Негостинські дівчата)⁸.

Спогади про рідне село неминуче породжують і почуття провини. Адже життєві дороги часто бувають закрученими й ведуть далеко від батьківського порога: «Пробачте ви мені, односельчани./ Що я живу не в рідному селі./ Мене судьба взяла – фата моргана –/ І повела за обрії у млі» (Рідне село)⁹.

Наступним етапом в оспівування коліски дитинства стає розуміння важливості повернення в рідні місця, возз'єднання зі своїм народом, що прирівнюється поетом до духовного безсмертя: «І тут є села – красні, зоряністі./ В яких купаю я своє чоло./ Але вони не в тім живуть намисті./ В яким моє красується село./ В червонім пульсі совісті і

¹ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 212.

² Там само. – С. 114.

³ Українські афоризми <http://aphorism.org.ua>.

⁴ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 6-7.

⁵ Там само. – С. 19.

⁶ Там само. – С. 50-57.

⁷ Там само. – С. 35.

⁸ Там само. – С. 54.

⁹ Там само. – С. 26.

правди/ Воно в душевній сьєві живе./ Вернутись мій обов'язок і право/ Туди, куди батьківський корінь зве» (*Рідне село*)¹⁰. Кожна думка майстра слова лине на батьківщину, а з нею туди поривається й він. У передмові М. Михайлюка зазначено: «...Поет має свою суджену долю, окрилену материнською любов'ю та благословенням, тому його чекають біля воріт символічні коні, які понесуть від рідного порога у світ на поєдинок з часом і життям, до сповнення творчого й особистого»¹¹. Йдеться про вірш *Не стійте, коні*, у якому фіксуємо такі рядки: «Не стійте, коні, біля брами,/ Летить в степи, у далечинь.../ Несіть, як хочете, із вами/ Думок моїх шумку бистринь»¹². Спираючись на тематичне забарвлення збірки, не можемо погодитись із цим. Мабуть, символічні коні швидше мали понести поета додому, куди рвалось його серце, ніж у незвідані далі. Бо у віршах перед нами постає досвідчений та змужнілий ліричний герой, що згадує щасливе минуле в рідному селі, а не молодий юнак, сповнений жаги пригод.

Спогади про дитинство та юність немов завершують оду на честь рідного села. Вірші цієї групи можна назвати кульмінаційними у збірці, вони збільшують, поглиблюють емоційну напругу лірики про батьківщину поета. Село вже не просто місце, де народився поет, – воно столиця дитинства, всього його світобачення, і сама безконечність веде митця до рідного дому: «Сади відчинили ворота./ Мов зорі небесне вікно./ Ось жде біля рідного поля/ Столиця дитинства – село./ І я, мов солдат, повертаюсь/ З крилатої пісні, з путі./ І в маминих снах роззуваюсь./ Долаю стежини круті./ .../ Туди простягнулись дороги./ Де ще розквітає в імлі/ Дитинство моє босоноге./ Мов радість всієї землі» (*Столиця дитинства*)¹³. Часто поет тужить за тими радісними днями, коли все навколо грало барвами, було незвіданим і таким цікавим: «Повернись, дитинство босоноге./ У князівство щедрої душі./ Хай ще пройдемо ті дороги./ Що в діброви ведуть казкові./ Хай ще раз на престарому возі/ Ми поїдем в золоті гаї./ Берегом підем, і у тривозі/ Знайдем мрій розбиті кораблі» (*Розбиті кораблі*)¹⁴. Згадки про дитинство подекуди зближують і у віршах інших тематичних груп: «Розкутий промінь вигрива в траві./ Як в пам'яті дитинство непогасне» (*Промінь*)¹⁵.

Не менш щасливими були й роки юності поета: «Я хочу знову їх тепер знайти / І стрінутися з їхніми

Вистава Негостинського аматорського театрального гуртка, в якому активну участь приймає М. Волощук

вітрами. / Бажаю пісню в мрійній тишині / Послухати, хоч скроні забілили, / Та всюди тільки спогад про ті дні, – Рядок журби і смутку перецвілий» (*Юнацькі ночі*)¹⁶.

У передмові М. Михайлюк зазначив: «Поет відчуває потребу звітувати перед рідним селом та його людьми про свої дороги, які йому судила доля, а ці дороги вірні і безкомпромісні, бо вони пішли звідти, де залилося його коріння і куди він повернеться»¹⁷. Сприйняття рідного села та батьківського дому як першопочатку і завершення життєвого шляху робить існування поета осмисленим: «Хоч квітла між нами розлука/ На втоптаних болем шляхах./ Я знав, що мій дім – запорука/ Пресвітлих надій і звятяг»¹⁸ (*Батьківський дім*). Як сказав поет і перекладач П. Мовчан, якщо людина відрікається родової пам'яті, вона спроможна на все. Трансформувавши цю думку, стверджуємо, якщо людина усвідомлює та цінує родову пам'ять, вона має внутрішній стержень і залишається незламною навіть під час найгірших буденних незгод та стихій.

Не лише до рідного села тягнеться душа поета, він зі щемом згадує материні руки та посмішку. Вірші, присвячені матері, повні печалі: «Для неї і сонце на сонце не схоже./ Як даль нами крутить, мов каменем млин./ Для неї існує святе слово – може./ – Повернеться скоро з-за обріїв син./ .../ Хай все усміхається в сонячній цвіті./ Хай кожну берізку вирівнює спів./ Тривожить мене лиш одне в цьому світі./ Щоб світ нашу матір любов'ю зігрів...» (*Мати і земля*)¹⁹. М. Волощук вимірює, уявляє повернення додому: «Ніч викликала матір з снів./ Щоб радість стріла на порозі./ І після зустрічі з їх слів/ Розквітли квіти на морозі» (*Зустріч із сином*)²⁰.

(Далі буде)

¹⁰ Там само. – С. 27.

¹¹ Там само. – С. 8.

¹² Там само. – С. 52.

¹³ Там само. – С. 44-45.

¹⁴ Там само. – С. 56.

¹⁵ Там само. – С. 58.

¹⁶ Там само. – С. 69.

¹⁷ Там само. – С. 7.

¹⁸ Там само. – С. 16.

¹⁹ Там само. – С. 25.

²⁰ Там само. – С. 30.

Віктор ГРИГОРЧУК

«Тотуватися до кожного уроку треба так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився...»

Інтерв'ю з бувшою вчителькою української мови початкових класів Олімпією Іванічук

З великим задоволенням і з ностальгією згадую шкільні роки в рідному селі Негостина Сучавського повіту. Але з тих пір минуло кілька десятиліть... Протягом цього часу багато чого змінилося. У часи мого дитинства, пригадую, що 99% жителів села були українцями, і вони називали себе українцями під час переписів. У школі, принаймні я, до четвертого класу вчився українською мовою. Не пам'ятаю, як тоді навчалися учні V-VII класів. Коли я перейшов до V класу, навчання уже проводилося румунською мовою, українську вивчали лише як окремий предмет, рідну мову. Але тоді діти й у школі, і по за школою, і вдома розмовляли українською. Як було колись та як зараз у рідному селі, я хотів дізнатися у бувшої вчительки початкових класів пані Олімпії Іванічук із села Рогожешти Ботошанського повіту, яка погодилась дати інтерв'ю для журналу «Наш Голос»

В.Г.: Пані Олімпіє Іванічук, розкажіть коротко про себе та свою родину?

О.І.: На моє запитання, коли я народилася, моя мати відповіла мені: «дівчинко, народилася ти першого жовтня 1938 року». А у котрій годині? – спитала я. Мама усміхнулася та відповіла на моє запитання так: «у якій годині – не знаю, бо не мала годинника, але, подивившись у вікно, побачила, що сонце клониться на захід, і тоді почула, що ти просишся на білий світ». Моя мати по батькові була полячка, а по матері – українка. Мій дідусь поляк, але його перевіз у наше село один багатий боярин, щоб він піклувався про його майно, дідусь був своєрідним адміністратором. Моя мама померла молодою. Через рік мій батько одружився вдруге, тож у нашу хату прийшла його дружина з дочкою.

В.Г.: Ким Ви мріяли стати у дитинстві?

О.І.: У дитинстві я мріяла стати вчителькою, бути «паньєю», яка учить дітей читати та писати. У мене

вдома було чотири ляльки: Анна, Яна, Ляля і Тоник. Вони були моїми першими учнями. Я їх садвила в рядочок та розмовляла з ними про царів та цариць та про всяке інше. Також я ставила їм запитання, а для підтримки діалогу сама відповідала, змінюючи голос для кожного учня. Коли мені було 3-4 роки, моя мама научила мене колядувати з одного дуже старого збірника колядок. Першою моєю колядкою була «Нова радість стала». Я зразу помітила, як то вона дивиться у книжку та співає, а сама я не могла

цього. Тоді мати взяла мене на коліна, відкрила збірник та почала пояснювати мені: дивись, дитино, це буква Н, а це – О, а це – В, А, Я, до купи буде *НОВАЯ*. А тепер ти повтори. І так за рік-другий «домашньої школи» я научилася читати по-українськи. Пригадую собі, що одного дня я вилізла на горище, аби перевірити, що там є у маминій скрині. Між іншими речами я знайшла книжку, а так, як уміла вже читати, прочитала назву «Граматику» – і засміялась. Мама вийшла з кухні та питає мене: «Чого ти там смієшся?». Я їй відповіла: «А тому, що у твоїй скрині знайшла «Граматику», але тут немає часнику». Мама здогадалась про моє непорозуміння та сказала: «Злізай з горища, дівчино, бери зі

собою книжку, я тобі розкажу про граматику». І мама розповіла, що таке граматику, чого вона вчить. Таких випадків було багато у моєму дитинстві.

В.Г.: Розкажіть децю про школу, де Ви навчалися, якою мовою проводилися уроки?

О.І.: Пригадую, був холодний осінній день. Зранку батько взяв мене на руки, і ми подались до школи. Усі учні вчилися в одному залі. За першими довгими партами по обидва боки сиділи учні першого класу, а далі, за ними, сиділи учні другого, потім – третього, і так далі, аж до останнього. Уроки проходили на румунській мові. Пригадую такий шкільний «трафунк». Одного ранку, до того, як почалися уроки, учні 5, 6, 7 класів вирішили «зіграти весілля». Підперли

двері лавками, і почалось «вінчання у церкві» – за дошкою в класі. На весіллі треба і їсти, так що їли те, що мали у торбинках. Потім почали танцювати. Ми, першокласники, сиділи позаду та дивилися на танцюристів. Піднявся такий гамір та порох, що мало кого було видно. Раптом у двері класу голосно постукали – всі завмерли. Весілля закінчилося. Ми чекали «привітання та подарунків». Хлопці швидко відімкнули двері, які були підперті лавками, а всі вже сидять за партами, як то кажуть: «І часнику не їли, і в роті не пахне». Але наш вчинок не залишився без покарання. Розгніваний директор взяв кожного по черзі й «виміряв» наші долоні досить товстою дерев'яною лінійкою. Моя долоня, – бо хоч я і була лише глядачем, мені цього не пробачили, – почервоніла й набрякла, і я з ревом пішла додому. Вдома не могла пояснити батькові, що сталося, а він, не довго

думаючи, взяв мене за руку і повів назад до школи. У школі він запитав директора, що я вкоїла, щоб покарати мене за мій вчинок. Оскільки я нічого поганого не вчинила, директор не міг пояснити, у чому моя вина. Тоді мій батько сказав щось директору, що саме я не почула, але я зрозуміла, що директор пообіцяв більше не бити учнів. Пізніше уроки проходили в різних класах. Моєю учителькою у I-III класах була пані Катерина Русу – дуже хороша вчителька. Після виходу на пенсію вона жила в селі Михайлени й досягла віку 90 років. З великим задоволенням

і радістю ми зустрічалися і пригадували наші «трафунки». Ось так ми згадали історію, що сталась у другому класі, коли одного ранку вона увійшла у клас і сказала нам: «Дорогі учні, нам наказали зняти зі стіни ікону Матері Божої, і ми більше не будемо співати або промовляти молитву «Отче наш». Ми зараз повісимо на стіну портрет того, хто зараз очолює країну, – товариша Петру Грози, і ми будемо співати гімн нашої країни. Деякі діти засміялися, мовляв, такого не може бути. Але вчителька піднялася на стілець і зняла ікону, але на її місце не повісила нічого, бо «ікона» вождя ще не прийшла. У четвертому класі моя вчителька, пані Німіджан була дуже вимогливою. У V-VII класах, пам'ятаю, що у

мене була дуже хороша вчителька румунської мови та літератури, закохана у свій предмет, у неї були дуже привабливі методи проведення уроків граматики та літератури, і ми, учні, з нетерпінням чекали її уроків. Починаючи з V класу ми почали вивчати українську мову, а з VI – українську мову та літературу, також інші предмети викладалися українською мовою. Для мене це було не дуже важко, я знала українську мову, і писати навчилася досить швидко.

В.Г.: Чому Ви обрали професію вчителя початкових класів?

О.І.: Я хотіла бути вчителем, бо мій батько дружив з родинами вчителів з тих часів, коли я ще гралася з ляльками. Мій батько брав мене з собою на різні зустрічі з ними, і саме з їх оповідей у мене появилась любов до школи. Я також кілька разів ходила до школи, яка була неподалік від нашого будинку, і

Олімпія Іванічук з батьками

слухала розмови між вчителями та учнями на шкільному подвір'ї, і вони мені сподобалися. Одного разу, прийшовши додому, я сказала мамі: «коли я виросту, я хочу бути «паньєю», яка навчає дітей читати та писати. Минули роки, я закінчила сьомий клас. Тоді батько сказав мені: якщо хочеш стати вчителем, то ти повинна скласти вступний іспит у педагогічному училищі в місті Радівці. Я була дуже рішуча, тому ми поїхали, я записалась, склала іспити та була прийнята на перший курс. Яке щастя!

Але радість була недовгою. Одного разу, на уроці граматики румунської мови директор училища зайшла до класу і викликала мене та мою подружку з села Рогожешт, яка також здала іспит в тій же школі, до канцелярії і сказала нам, що ми більше не можемо залишатися в школі, тому що моя мати та батько моєї колеги були політв'язнями, а друга причина та, що ми закінчили VII клас українською мовою. Ми з колегою плакали, і на наше здивування плакала й директорка. Але я зрозуміла, що вона не могла нічого зробити, бо наказ прийшов згори. Я повернулась додому, переконана, що моя мрія розпалася. Мій батько дізнався, що в м. Сиреті була заснована педагогічна школа.

(Продовження на 28 с.)

«Тотуватися до кожного уроку треба так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився...»

(Продовження з 27 с.)

Ми з колегою записалися, але нам знову довелося складати вступні іспити в м. Радівці з румунської, української, математики, музики та фізкультури. З часом я закінчила навчання і влаштувалася на роботу в комуні Велика Ботошениця Сучавського повіту. Потім я склала випускний іспит у Радівцях, а на другий ступінь – у Яссах. Серед викладачів, які допомогли нам здобути знання, необхідні для майбутньої професії: проф. Сидонія Фрімет (румунська мова), проф. Орлецький (українська мова), проф. Александру Петрашук (російська мова), проф. Янош Валеріан (музика), проф. Богдан Яричевський (природничі науки, директор училища).

В.Г.: Школа – це своєрідний трикутник, у якому важливі три вершини: педагогічний колектив, адміністрація, діти та батьки. Життєздатність цього трикутника залежить від кожної вершини. Що можуть зробити батьки, щоб випускники школи були освіченими людьми?

О.І.: Я вважаю, що найголовніше є те, щоб батьки були у постійному контакті з керівництвом школи та стежили за еволюцією учнів. Зараз, з огляду на зміст навчальних програм, батьки навряд чи можуть допомогти своїм дітям, можливо, у першому класі, з одного боку, а з іншого боку, сучасні батьки занадто зайняті, щоб мати час вчитися пліч-о-пліч зі своїми дітьми. Батьки, і не тільки вони, мають три способи виховання дітей/учнів: 1) особистий приклад; 2) особистий приклад; 3) особистий приклад. Ось чому ми, батьки та вихователі, повинні бути людьми з високими цінностями. Цінності схожі на магніт. Так само і марнота. Але високі цінності завжди притягують хороших людей і допомагають їм у навчанні.

В.Г.: Чого не вистачає сучасній школі, щоб уроки були привабливішими для учнів?

О.І.: У сьогоднішній школі не вистачає любові до дітей, більше немає того прагнення до самоперебудовування, до пізнання нового у своїй галузі. Ось чому я вважаю, що вчитель повинен викладати так, щоб змусити учня забути про все інше й зосередитися на матеріалі, який він викладає. Але для цього вчитель повинен приходити на кожен урок з чимось новим, чимось цікавим, щоб привернути увагу учня (правда, що для цього потрібна самовідданість

і багато праці). У наші дні учні не мають належної поваги до вчителів. Не всі правильно зрозуміли демократію та надані їм права. Батьки повинні звернути на це увагу. Дозвольте мені розповісти, як це робила я. Не тому, що мене не поважали діти (тоді учні поважали вчителів), але тому, що у класі було кілька учнів, які погано вчилися, не виконували домашні завдання. У таких ситуаціях ми запрошуємо батьків бути присутніми на уроках. Одного разу мама одного з учнів після уроку запитала мене: «Як ти

Олімпія Іванічук з учнями

можеш витримати таке? Ти пояснила йому чотири рази, і він все ще не зрозумів. Це означає, що він не зосереджується на уроках, навіть я зрозуміла те, що ти викладала. Може, відлупцювати його?». Тоді я відповіла: «У мене був такий період, коли я була ученицею і хотіла стати вчителем, щоб змінити старі методи, я хочу вчити дітей, а не бити їх». Я рекомендую вчителям приділяти більше часу для підготовки щоденних уроків, пристосовуватися до особливостей класу, щоб викладання не обмежувалося лише замальовками уроків з Інтернету, оскільки від школи до школи, від класу до класу є свої особливості, різний рівень підготовки. Треба мати на увазі й дитячі схильності, що теж є важливими. Одним словом, все залежить від учителя, від стосунків між учителем та учнем, від бажання вчителя передати учневі необхідні йому знання, щоб через деякий час учень, ставши дорослою людиною, згадував із задоволенням своїх учителів.

(Далі буде)

Віргілій РІЦЬКО

Біле-пребіле марево

(нарис)

Поле. Добруджанські долини й пагорби. Їм немає кінця-краю. Скільки око сягне, аж ген-ген туди, за обрій, – біло-біло, наче велетенське простирало хтось розкинув сушити.

Дерева білі сукні одягнули й стоять, наче зачаровані. Здається, ось-ось у танок підуть., лиш музики дожидають...

Навкруги – тихо-тихо. Вітер сховався десь там, під кущами, завмер. Сорока-білобока також не ворухнеться на вершечку самотньої тополі. Боїться, мабуть, сполохати зимову казку. Може, вона також любить польову тишу та чари зимового ранку. Сидить і задумливо дивиться в далеку долину, милується. Я теж милуюсь.

Кожне деревце, кожний кущик, кожна билінка купаються в білому заіненому мареві.

Мені хочеться вигукнути: «Гей ти, художнику! Вийди на поле і своєю майстерною рукою змалюй на полотні оцю вражаючу красу зимового ранку!»

Стою зачарований дивовижною казкою. Ловлю іскристі сніжинки, обростаю ними й сам стаю білим-пребілим маревом велетенського поля.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ГРУДЕНЬ

4 грудня

135 років від дня народження Івана Доцівника (1886 – 1973), українського письменника.

6 грудня

70 років від дня народження Василя Пасенчука (1951 р.), кореспондента публікацій Союзу українців Румунії, першого заступника голови СУР.

9 грудня

78 років від дня народження Василя Баршая (1946 – 2019), українського поета.

12 грудня

65 років від дня народження Терези Шендроу (1956 р.), української журналістки, редактора «Українського вісника».

27 грудня

52 роки від дня народження Марії Штефан (1969 р.) – кореспондентки та редакторки українських газет, викладача.

28 грудня

68 років від дня народження Ярослави-Ореси Колотило (1954 р.) – кореспондентки публікацій Союзу українців Румунії, громадського діяча.

Оголошення

Шановні читачі, кореспонденти, співпрацівники «Нашого голосу», повідомляємо, що електронна адреса редакції змінюється.

Наша нова електронна адреса:

nas.holos@uur.ro

Також візьміть до уваги, що ми будемо приймати кореспонденцію на стару електронну адресу лише до кінця поточного року.

Редакція «НГ»

Микола КОРНИЩАН**ДЕКІЛЬКА ДІОРАМ
З ІНШИХ ВИМІРІВ**

***

чекаєш щось інше
але не знаєш чи все це
є саме таким яким вважаєш ти що є
чи подобає на те що подеколи знайоме й для інших
хоча є тільки таким
яким підозрюєш що було всякчас
або може що й не припадає конкретності
якщо допускаєш що не було бачене аніколи
подібно на те
що дожидають повік
тому що зберігається тільки в твоїй думці
стає жаданим та майже наявним
будь-де інде
зокрема там де
ще не дійшов ніхто
де гадаєш що існує щось
інше чим все те що ти не спроможний виметикувати
через те що є більш розбірливим
чим будь-яка істинність
чим інтуїція що знаєш що і ти існуєш ще десь
віриш та ждеш допоки
щось що видно ще й сьогодні
можна домислити як щось завжди інше
ким-небудь іншим
іншим разом
абиде інде

***

кидаєш щось важке
в глиби тьми
в прощилину що вирвалась
посередині центральної площі
позбавляєшся радіації
яка згусла в вимиті кольори
мов синє каміння
що випало з неба
невдовзі після землетрусу
про якого повідомили на радіо Кварц
після чого в атмосферу землі
проникло щось чужинне
з іншого виміру
мов зі світу без теперішнього часу
та без відокремлених від темних глибин
з яких могло б випорснути кольорове каміння
відразу після зупинення вібрації
зближень що підводяться навіть понад світлом

***

все те що витає поруч тебе
вже не можна торкати
це каміння мов з цементного піску
ці парості що здіймаються
саме посередині дороги
яка вже не веде аніде
ці форми диму та тіней
дудлячи поспіль
ще від минулого тижня
двигтячи та скляніючи
нагадуючи щось явне
але не бачене аніколи
саме ополудні
цими часами коли забуваєш
що й татарники зростають ніччю
мов щільна тьма
мов щось інше
з іншого світу
зберігаючись обіч
вібруючи та світячи
мов тільки те що можна вбачати
але не можна здумати та торкати

***

вже не можеш розглядувати
а тільки домислюєш
усе те що потрібно би бачити
тільки звідси
з осередку світу
коли учуваєш бездонню
та підкоряєшся гадці
що аніколи вже не можна буде
померти на землі
хоч би скільки ти не старався б
упізнати всі присутності
припинення будь-якого збудження
нагадуючи жести які зазначають
здається вже щось зовсім інше
хоч би як добре ти не розумів
що знаєш де ти є
хоча вже не трапляється аніщо
в відсутність часу
коли багнеш все ж довести собі
що існуєш
ще існуєш хоча вже ніхто
не знає тебе
ані той факт що тут
втрималося все-таки ще щось
доволі явне та майже присутнє
тільки в твоїй думці
останнє сяйво
просікаючи порожнечу
яка займає вже все

Із сучасної румунської поезії • Із сучасної румунської поезії • Із сучасної румунської поезії

ІРІНА ЛАЗЕР

Іріна Лазер народилася 27 січня 1976 року, в місті Васлуй.
Закінчила Факультет іноземних мов та літератур Бухарестського університету.

Є автором декількох поетичних збірок, нагороджених престижними літературними преміями, та автором кільканадцяти літературних статей надрукованих у престижних літературних журналах, як «Tribuna» («Трибуна»), «Luceafărul» («Лучафер»), «România literară» («Літературна Румунія») та ін.

Іріна ЛАЗЕР

Бухарест

з вічним новоріччям у старому центрі
запах метро впереміш зі сміттям
і подих димбовиці
безнебесні ранки і вечори з присмаком попелу
до якого додається трохи шампанського
кітч і деякі різдвяні інсталяції
сумна зелень пробивається крізь живопліт
заплямований дротами та конфетті
голі гілки сухих дерев
від спекоти колишніх літ
безбарвне шампанське та ігристе вино
розлите по вулиці

люди у записі, люди в прямому ефірі
повсюди
торгові центри в яких китайські демони
починають невблаганно гнити.

Особистий вірш

Хотіла б укласти зі мною 1000-річний мир
в цей час могла б думати про тебе

плести павутиння щоб зловити тебе
і навчити літати

але можу тільки віддати тобі голе плече
щоб ти писав на нім
вірші про кохання
можу тільки шептати тобі на вухо
піщані казки

яких не треба нікому
опісля зникну
як і всі напівпрозорі чудеса
які торкались
і будуть торкатись тебе

Парадокс

Я тільки сума твого відчуження.
Ти тільки набір невидимих рухів.
Хто ти
Хто я
Парадокс фермі розбестився без нас

Зелений

весна
сміливість черешні
над якою лунає склепіння
життя так само безпечне
як тіні падаючі на води
візьми себе в руки і крокуй понад
темною прірвою без запоморочення
бачиш тремтячі листки готові розпуститись
в серцях бруньок.

Квітковий ринок

На квітковому ринку запах сечі
я фотографую
молоду самку у пошуках здобичі
весна повзе стінами
тільки що почалась.

З румунської переклав
Михайло Гафія ТРАЙСТА

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 329)

Вранці Микола Іванишин прокинувся пізно, аж о дев'ятій. Заглянув у вікно – надворі стояв похмурий день і сіявся дрібний дощ. І все ж він вийшов у місто. Про хтосна-яку прогулянку мови не могло бути через негоду. Але Іванишин таки дійшов до центру Тулчі та зайшов у гастроном – вирішив бути більш ощадливим і, приміром, не їсти вже у ресторані, а тому купив у тій «Аліментарі» цілу ковбасу, голандського сиру, банку гірчиці й дві хлібини, а на міському базарі – помідорів, огірків, цибулі й гострого перцю.

Здавалося, що дрібний холодний дощ триватиме довго. У порту пароплав до Сфинту Георг'є був уже на якірній стоянці. Микола Іванишин прочитав назву: **Риндуніка**¹. Було то невелике стареньке судно, на якому висів збляклий і приплющений дощем прапор Румунії. Пасажири, здебільшого жителі Дельти, але й кілька туристів, несли різний багаж – міхи, плетені очеретяні кошики, коробки, пакунки, торби та рюкзаки – і спішили галасливою юрбою. Молодий моряк, котрий перевіряв у пасажирів квитки, старався навести порядок, але не вдавалося, бо люди спішили зайняти на невеликому судні кращі місця, і не так для себе, як для свого багажу.

Микола Іванишин показав свій квиток морякові й поцікавився в нього, коли допливуть до Сфинту Георг'є.

– Увечері, – відповів той. – По восьмій.

Іванишин зрозумів, що доїде досить пізно. У такому разі, де ж зможе він заночувати в місцевості, куди прибуде вперше? На підприємстві меліорації директор говорив, здається, про якусь спальню, але в той момент йому було не до того. А вечеряти є в нього чим: купленими в Тулчі харчами. Шкода, що не здогадався в Констанці запитати директора, як називається товариш, з яким працюватиме на екскаваторі. Та можливо, що й директор не знає, бо на підприємстві сотні працівників; інакше, мабуть, він мав сказати йому ім'я майбутнього колеги, ні? Але нічого, знайде його, адже Сфинту Георг'є не Нью-Йорк! А втім, пошукає інженера Косму – здається, так називав його директор – і той пояснить йому все. Але вже завтра. А зрештою, він міг би переночувати

навіть на пароплаві, якщо дозволять, бо, як йому казали, **Риндуніка** залишиться на якорі у Сфинту Георг'є до ранку, а вранці повернеться в Тулчу. Правда й те, що не дуже комфортно спати на дерев'яній лавці, але краще, ніж зовсім не спати... Там уже побачить. А тепер краще вийде на палубу полюбуватися пейзажем.

Уже не дощило. Двигун пароплава стогнав утомлено, Дунай був похмурий, гнав спокійно свої каламутні води, що скидались на каву з молоком, лугом поміж плакучі верби та осоки, в яких гніздилися і з-між яких злітали всякі чудні ще небачені Іванишиним птахи. На правому березі кожний кілометр був позначений межовим каменем. Надворі було приємно, вітер затих, відчувався лише легкий подув, спричинений повільним рухом «пасаждера» – так називали місцеві люди нешвидке судно. Час від часу «пасаджер» зустрічав, а чи наздоганяв і випереджав якийсь засмолений човен, з якого два-три рибалки знімали картузи й махали ними, вітаючи пасажирів **Риндуніки**. А то зустріли навіть величезний пароплав, який ішов угору по Дунаю до Тулчі, і спричинені ним хвилі сильно гоїдали **Риндуніку**. Невдовзі зустрілись ще з одним таким велетнем.

Через якийсь час **Риндуніка** причалила, але Микола Іванишин не успів прочитати назву місцевості, написану на таблиці пристані, бо знаходився на протилежному боці, а тому він вирішив іти на передню частину палуби, на ніс корабля, щоб мати обабічне поле зору. Він сперся на поруччя біля двох солдатів-прикордонників.

– Котра наступна пристань? – цікавився воїн у свого товариша. – Не Махмудія?

– Так, Махмудія. Але до неї ще далеко, можемо доти поспати.

– Чому спати? Краще нам закусити чогось: піду принесу ранець, бо до Катирлезу допливемо вже після вечері.

– Якщо спускаєшся в трюм, принеси й мою валізу – маю в ній хорошу горілку, а, крім того, дерев'яна валіза послужить нам за стіл.

Микола Іванишин зрадів, коли почув, що між пасажирами є й такі, котрі, як і він, їдуть до Сфинту Георг'є. Мабуть, це військові, котрі, припустив він, були у відпустці, або на урльопі, як кажуть у Златні, і вертаються до свого полку. Від них міг би він довідатися дещо з того, що його цікавить, але хай закінчать їсти, потім розпитає їх.

Судно **Риндуніка** продовжувало пливати тихо і гладко, пейзаж на обох берегах був незмінний – верби, вільхи, птахи, комиш, – тобто монотонний,

¹ **риндуніка** – (рум.) ластівка. (К. Ір.).

але Іванишину здався дуже цікавим і мальовничим, бо вперше бачив таке.

Через півтора години «пасаджер» причалив на правобережній пристані, на якій було написано великими літерами **МАХМУДІЯ**. На понтоні стояло кілька осіб, але ніхто з них не збирався сідати на **Риндуніку**, зате сім-вісім чоловік покинули судно, їх власне і зустрічали ті, що зібрались на понтоні.

Невдовзі матрос, котрий перевіряв квитки, відчепив від понтону канат, і «пасаджер», загудівши протяжно й хрипло, відчалив повільно й направився вниз по Дунаю.

Коли пропливли ще якихось кілометр-два, Іванишин побачив несподівану річ: на березі, серед високих тополь стояли дві червоно-жовті палатки, а на самому березі ріки три чоловіки, певне, туристи, рибалили.

– Ключ-ключ? – гукнув один із воїнів, але рибалки не відповіли.

– Мабуть, наловлять, бодай на борщ, – вмішався в бесіду чоловік років п'ятдесяти, котрий стояв неподалік біля двох великих очеретяних кошиків, наповнених покупками: пачками муки, цукру, рису, між ними кілька пляшок олії й одна водки, а поряд – мішок картоплі. – Певне, що піймали, бо Дунай повен всякої риби.

Солдати не звернули уваги на його коментар, а продовжували їсти й пити з пляшки, котру передавали один одному після кожного ковтка.

– Хороша цуйка! – похвалив солдат, котрий мав ранець, звертаючись до того, на валізі якого їли. Це ваша?

– Аякже! Смачну цуйку варить мій тато, правда?

– Так, дуже добра. Везеш цуйки й нашому лейтенантові?

– Певна річ! А хіба ти – нічого?

– І я везу. Але не горілки й не вина, бо в нас нема того. Дам йому торбину горіхів та яблук. Гадаю, що прийме, бо у Сфинту Георгіє й фруктів нема.

– Нема. Зате риби та ікри – скільки хочеш! Навіть чорної.

– Відїлася мені вже та риба. Я нетерпляче жду закінчення військової служби, хочу женитись.

– А ще довго маєте служити, хлопці? – запитав Микола Іванишин, задоволений, що знайшов момент увійти з воїнами у бесіду.

– Та вже наслужилися ми, але ще доведеться служити! – неохоче відповів солдат, котрий мав пляшку цуйки.

– Але взимку вже відпустять, бо, слава Богу, досить, – додав другий солдат.

– Добре, що вам пощастило не воювати, бо іншим не вдалося оминати війни, – сказав Іванишин. – Правду кажучи, у порівнянні з фронтом, нинішній військовий стаж – просто іграшка.

– Невже були ви на фронті? – дивуючись, запитав один із солдатів.

– Був.

– А скільки ж вам років?

– 41. У '43 багатьох із нас мобілізували майже підлітками.

– Не кажіть, що були й під Сталінградом? – запитав Іванишина чоловік з очеретяними кошиками.

– Ні. Але був у Криму.

– Були б ви під Сталінградом, побачили б що то за пекло!

– А гадаєте, що в Криму було краще? І там мало хто вижив, – сказав Іванишин і знов повернувся до воїнів: – Ну, якщо демобілізуєтеся взимку, залишилось, значить, небагато.

– Мда... – промимрив солдат, котрий мав цуйку.

На якийсь час замовкли всі. Потім той же солдат сказав своєму товаришеві:

– Ну, хай буде нам на здоров'я! А тепер і справді можна поспати трохи, бо це заржавіле гордобало аж до Катирлезу вже не причалує ніде.

– То як, до Сфинту Георгіє нема вже жодної пристані? – поцікавився Микола Іванишин.

– А хіба ви не звідси?

– Ні, – відповів замість Іванишина п'ятдесятилітній чоловік.

– А, ви, мабуть, *скурсант*, як кажуть там люди, – засміявся солдат. – Їдете на пляж та порибалити, правда?

– Не тільки тому... – уникнув Іванишин прямої відповіді.

Воїни переглянулись, пошептались, після чого солдат вийняв з валізи пляшку цуйки та простягнув у бік чоловіка з кошиками та Миколи Іванишина.

– Ковтніть і ви цієї першосортної слив'яної цуйки, – запросив солдат їх. – Це цуйка з Валень.

– Я п'ю лиш водку, – відмовив п'ятдесятилітній чоловік. – Цуйку не люблю, бо смердить.

– Ви що?! Смердить? Це чисте золото! – і подав пляшку Іванишинові.

Той випив трохи й повернув пляшку:

– Цуйка, справді, чудова! Спасибі, парубче! Бажаю вам, хлопці, легкої військової служби! А її вже й не так багато залишилося.

– Дякуємо.

Солдат засунув пляшку у валізу і сказав товаришеві:

– Ходім у кіль, може, справді вдасться заснути на якусь годинку.

Між часом прояснилося, а післяобіднє сонце, хоч недалеко заходу, ще припікало. На невеликій передній палубі залишились лише Микола Іванишин і чоловік, котрий відмовився пити цуйку; певний час вони мовчали.

(Продовження на 34 с.)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 33 с.)

Врешті заговорив Іванишин:

– Якщо я правильно зрозумів, ви із Сфинту Георгіє, так?

– Иги.

– Прошу вас, порадьте: де міг би я переспати цієї ночі? Бо прибудемо туди увечері, і...

– А, то не проблема. Ви це, видай, уперше в нас. Знайдете. До пасажирів прийдуть люди, котрі бажають квартирувати скурсантів. За 12 леїв дадуть вам кімнату і щодня обід і вечерю. Не турбуйтеся, знайдете. І навіть якщо ніхто не прийде на пристань, хоч не гадаю, бо кожен радий заробити гріш, знайдете місце в спальні.

– В якій спальні?

– Та ж два дні тому прибуксували понтон-спальню для не знаю котрих робітників. У селі говорять, що будуть у нас якісь роботи чи що. Причалили ту спальню таки біля пристані. Але, здається, там ще нема нікого. Поговоріть з понтонером, з Мітікою Вареником, він влаштує вас. І, кажете, ви до нас скурсантом, щоб порибалити й відпочити кілька днів, ну, тиждень-два, правда? Так-так, зверніться до Мітіки Вареника – він залагодить вам усе.

Мужчина замовк. Далі нахилився і взяв із кошика пляшку водки, відкупорив квапно, витер долонею уста й сказав:

– Заохотили мене ті солдати. Прошу, візьміть і ви ковток, – простягнув пляшку Миколі Іванишину.

– Дякую, я вже не буду, досить мені тієї цуйки.

Чоловік не наполягав. Випив трохи, заткнув пляшку й поклав обережно в кошик. Микола Іванишин вирішив спуститись у киль і закувати купленими в Тулчі харчами. Він зголоднів, але ще більше хотілося пити, жалкував, що не купив пляшки мінеральної води. Звернувся до п'ятдесятилітнього чоловіка:

– Скажіть, прошу вас, де можу знайти тут питної води?

– Зайдіть до матроса, того, котрий перевіряв наші квитки. Знайдете його в каюті, що біля двигуна. Він повинен мати воду, а якщо ні, зачерпне вам відром з Дунаю.

– З Дунаю? – здивувався Іванишин, і навіть трохи образився – невже з нього глузують?

– Ге-ге, – посміхнувся чоловік. – Видно, що ви ще не були в нас. Адже у Сфинту Георгіє питимете тільки з Дунаю. Ну, чи хіба пива з «Буфету», але привозять рідко... Так що питимете з Дунаю, як всі ми.

– Ви це серйозно?

– Аякже. З Дунаю п'ємо, на дунайській воді варимо, а рибальський борщ смачніший, якщо готувати його тільки на дунайській воді. Побачите.

Микола Іванишин подумав перевірити почуте, бо Дунай здавався йому надто каламутним, брудним і засміченим, щоб пити з нього! Він спустився до солдатів.

– Я гадав, що ви спите.

– Матимемо час спати вночі.

– Хлопці, де знайти мені тут питної води?

– У матроса, котрий на пристанях прив'язує й відв'язує судно. Ми теж у нього пили. Він у каюті, що біля мотора.

– А вода з Дунаю?

– А звідки ж? Ге-ге-ге. Ви гадали, що з Борсеку чи з Дорни? Ні, дядечку! Скільки часу пробудете в Катирлезі, питимете тільки з Дунаю!

– І яка та вода? – продовжував Іванишин недо-віряти.

– Мокра... – зареготали солдати. – А ви казали, що були на фронті. Хіба в окопах ви пили лиш із сифону?..

На безлічне зауваження Микола Іванишин не відповів. Подумав, що не загине від спраги й пипоть не нападе його – до кінця подорожі вже й не так багато. Пасажирів уже менше, і він знайшов вільне місце на лавиці таки біля свого чемодану. Закопаний судном і монотонним гудінням двигуна, Микола Іванишин захотів спати. Він радо задрімав би на годинку, простягнувшись б на якійсь лавиці, але поки що він не бачив такої можливості. Час все ж таки минав, і сонце склонилося до заходу.

Іванишин знову вийшов на невелику палубу, що на носі корабля, де п'ятдесятилітній чоловік продовжував стояти біля своїх кошиків та мішка з картоплею.

– Ну й багато тих птахів! – сказав Микола Іванишин тільки так, щоб розпочати бесіду. – І різні вони.

– Та так. Птаство злітається на ніч. Оті, що гостро пишуть – то чайки, ті білі, як сніг, – і великі, й малі – то егретки й султани, а ті сірі та довгошиї – чаплі. А оту чорну зграю, що кружляє понад лугом, впізнаєте, напевне, й ви, бо ворони є всюди. У нас повно всяких птахів. Ади, ті чорні та малі, що біля берега, то лисухи. А в Катирлезі побачите ще й лебедів, пеліканів та синюватих і червоногрудих кібчиків. Є їх, слава Богу...

Невдовзі сонце покотилося за вільховий та топольний ліс, і на Дунай сідав тихий присмерк.

– Через годину допливемо до Катирлезу, – заявив чоловік, ніби вгадавши нетерплячі Іванишиніві думки.

(Далі буде)

Голос потопленого

Слова Василя УТІХИ

Музика Юрія КЕРИ

Помірно, з сумом

Па- м'я- та- ю, ма- мо, бу- ли гро- зи лю- ті,
 3 Ми піш- ли у го- ри, до- ле- ю за- ку- ті
 5 3 лі- сом роз- мов- ля- ли, з не- бом го- мо- ні- ли,
 7 Аж по- ки вто- ми- лись, під ко- ли- бу сі- ли...
 9 3 лі- сом роз- мов- ля- ли, з не- бом го- мо- ні- ли,
 11 Аж по- ки вто- ми- лись, під ко- ли- бу сі- ли...

2. Грالی у трембіти всі зорі плями,
 Лист я став писати до рідної мами,
 Посилав словечко крізь сурми смереки
 І кружляв у мені дивний сон лелеки:

3. Ніби я в кептарі, в кресані черленій,
 Повінчавсь в діброві, де шовки зелені...
 Молода на коні, чорнім, – так гарцює
 І мене в обіймах стискає, цілує...

4. Там в долині діти, золоті палати,
 Буки і смереки стали танцювати,
 Справили для мене золоте весілля,
 Дали пити твані та бербенця зілля...

5. Музика і скрипка, у цимбали грали,
 Все крутилось колом, злітали кошари,
 Гуркотіли камні, коріння повстало,
 На дорогу свадьби грім повисипало...

6. Загубив дівчину у вінку зеленім,
 Опинивсь у рові на коні черленім,
 Там мої палати, виспані у грати,
 Мамо, я до тебе не можу ступати!..

7. Щоб дізнавсь Всевишній, як ми потопали,
 А жити хотіли й свадьби не діждали!..
 Щоб люди спинились, за нас помолились,
 Бо ми тут, у горах, хмарою накрились!..

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИГОДИ ХОРОБРОГО ОПРИШКА ГРИГОРІЯ ПІНТІ

(Повість)

ЧАСТИНА ПЕРША

1. НА СИГІТСЬКІЙ ТОРГОВИЦІ

«За переказами, Пінтя був 13-ою дитиною у бідній родині та пас ягнят, поки злі пани били його батогами. Це вигадка. Ще хто там кого бив!»

3 народного переказу

– Купіть, парубки, купіть! Сорочка гарна, о яка біла, зі самого льону, дешево продаю...

– Купіть сало, сало купіть! Сало з молодого кабанчика! Мочене в коштізьській ропі – такої ропи немає на весь Мараморіш! Сало купіть!

– Горіхи волоські! Горіхи-горішки купіть! А не треба горішків, то візьміть сливок сушених на сонці, сливок купіть! А не треба сливок, то купіть горіхів волоських. Горіхів-горішків купіть!

– Пиріжки з капустою, свіженькі, тепленькі! Пиріжки смачненькі, купіть, легіні, купіть!

Свіженькі пиріжки з капустою так запахли, що Драгомір Драг аж слину проковтнув. Глянув на Григорія Пінтя, а той махнув головою на знак згоди.

– Давайте два пиріжки! – поліз Драгомір у кишеню за грішми.

– Візьми медовий пряник! Візьми солодке сердечко для коханої! Чи коника та ягнятко для малят! Візьміть пряник, медовий пряник!

– Хлопці, ану скуштуйте горілки – слив'янка, прозора, як сльоза, а міцна, як вогонь! Анумо, лиш скуштуйте! – вчепився вусатий дядько Григорія.

– Бійтесь Бога, дядьку! Чи це пора для горілки? – відбився Григорій.

Парубки поїли пиріжки й подалися до коłodязя журавля, що стояв край сигітської торгівниці.

– Це Продан зі Свинного Потону, в нього ні кола, ні двора, звідки в такого слив'янки? – посміхнувся Драгомір.

– Отримав від когось, а, може, і поцупив, розбавив водою і торгує, – відповів Григорій.

– А ніхто не купить – то вип'є сам, – додав Драгомір.

– Ану, дивись, весь народ збився біля коłodязя!

– Видно на всіх напала спрага.

– Здається, бабуся все ж таки добре поторгувала пиріжками! – посміхнувся Григорій.

– Та вони не води пити збіглись, там поміст поставили? – вмішався в бесіду низенький дідок.

– Музика буде? Та ж тепер піст! – здивувався Драгомір.

– Ет, та яка там музика?.. Колиску підняли, гойдати будуть! – відповів дідок.

– Яку колиску? – запитав Григорій.

– Шибеницю!

– Шибеницю?! Навіщо? – здивувались парубки.

– Вішати будуть!

– Кого?

– Опришків!

– Та які там опришки? – вмішався в розмову середнього віку чоловік в баранячій шапці. – То ж брати Нікоаре та Штефан Флорія з Шуг'етагу, побили графа Ґашпара Десі, і ось тепер їх будуть вішати.

– Ходімо звідси, не хочу дивитись на таке! – потягнув Григорій Драгомира за собою.

– Я теж від того втікаю, – махнув рукою дідок.

Парубки направились до воріт, де Лейба продав солодку воду.

– Дайте, дядечку, на окраєць хліба? – попросив міщанський хлопець, босий і в подертій одежині.

Григорій посміхнувся, витягнув монету, простягнув малому, нагнувся до нього і сказав йому щось пошепки на вухо. Малий кивнув головою на знак, що зрозумів, і побіг у напрямку кладки, що вела через річку Ізу.

Ще не встигли Драгомір з Григорієм випити по склянці води, як з під горба Солован почувся дитячий голос:

– Золото!.. Золото... ми знайшли три відра зі золотом!..

– Де, де? – почали питати люди, глотячись до кладки.

– Там, під дубом, біля печери!

– Не смійте! Назад! Куди?! – ревів командир жандармів. – То панський маєток, і золото панське! Не смійте! Назад! Стріляти буду!

Але людям було байдуже, всі ринули в напрямі горба, одні через кладку, а інші в брід через річку.

– А ви, що стоїте і дивитесь, – гукнув жандарм на своїх підлеглих, які сторожили засуджених на смерть братів. – Ану зупиніть їх! Стріляйте! – горланив на весь рот, і витягнувши шаблюку, побіг до кладки, але кладка загойдалась, зарипіла, хруснула і всі хто був на ній полетіли, як мурашки, в річку.

У цей час Григорій наблизився до помосту, витягнув з череса ніж, перерізав мотузки, яким були зв'язані брати, і махнув на них, щоб слідували за ним.

Біля воріт на них чекав міщанський хлопець. Григорій підморгнув йому й кинув срібну монету.

2. На Бичківській торговиці

– Гарні коні!
– Гарні, дуже гарні!
– Сильні й спритні, як вогонь!
– Але й ціна...
– Так, так, гей багато просить, але за таких коней варто заплатити...

– Та варто, варто, але звідки їх взяти, отих крейцарів...

– Знайдуться в котрогось із газдів.
– Певна річ, що знайдуться, тільки не в мене...
– У мене теж не знайдуться...
– Рідко в кого знайдеться така сума...

Люди обступили коней, запряжених до воза, перевантаженого великим камінням, зі зав'язаними колесами.

– Гей, ді-і-і-а! – крикнув на коней, їхній господар.
– Коні смикнулись і потягли важкий віз, немов якусь іграшку.

– О-о-о! – здивувалась громада.
– Рвуть землю під собою!
– Звірі дикі, не коні!
– Не приходиться вірити!
– Я теж не повірив би, якби не бачив на власні очі.
– Гм, гм, гм... я б купив твоїх коней, якщо б ти знизив ціну, – промовив один з лужанських газдів.

Федір Кричевський

– На те і є торговиця, щоб люди торгували... – хитро посміхнувся господар коней, – ходімо до корчми, домовимось, могорич вип'ємо.

– Ходімо, – погодився лужанин.

– Ану, відступіться, вилупили очі... Коней не бачили, чи що? – крикнув гордо господар.

– Стривайте! – гукнув Драгомір Драг, який стояв неподалік воза з Григорієм Пінтею.

Люди розступились, а господар коней крикнув незадоволено на хлопця.

– А тобі чого треба, шмаркачу?!

– Шмаркач тебе взув сьогодні вранці! – відповів Драгомір.

Громада розреготалася, а господар коней почервонів і зі стиснутими кулаками підступив до Драгоміра, але той щосили вдарив його кулаком у ніс.

Від несподіваного удару в продавця коней запаморочилася голова, і він повалився на землю, та вмить піднявся на ноги й добув ножа, але в ту мить Григорій Пінтя зловив його за руку і сильно закрутив.

Рука хруснула, а ніж впав на землю.

– Го, го, вуйку, воно не по-християнськи витягати ножа на людину!

– Ну, навіщо ви його так, хлопці? – здивувався лужанин.

– А за те, що він вас обманути збирався, – відповів Драгомір.

– Як це, обманути, та ж ми...

– А так, вуйку, він побив коней колом, поки ті спухли, а потім напоїв їх горілкою, тому вони такі гарні й спритні.

– Не говоріть!

– Хлопці мають правду! – сказав один із господарів, пообзиравши коней.

– Тобі не встидно, окаяннику?! – сплюнув лужанин.

– Агі на тебе! – копнув його ногою інший.

– Варто б його повісити!

– За ребро!

– Живцем облупити й посолити злодія!

– Бийте його!

– Залиште, не варто...

– Жандарі йдуть, жандарі!

– Жандарі, йдім звідси.

Почувши про жандармів, люди розійшлись, залишивши біля воза господаря коней, який важко сопів обтираючи кров з носа.

(Далі буде)

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 327-328)

ІСУС ХРИСТОС У ПУСТЕЛІ

*Господеві Богові своєму вклоняйся,
і служи Одному Йому.*

Матей, 4: 10

Після хрещення Ісус Христос пішов у пустелю, щоби наодинці молитвою і постом приготуватися для виконання своєї великої місії, заради якої і прийшов на землю. Сорок днів і сорок ночей перебував Христос у дикій пустелі, не приймаючи ніякої їжі.

Зненацька біля Ісуса Христа з'явився диявол і тричі намагався хитрими випитуваннями спокусити його на гріх, як і будь-яку людину. Диявол сказав:

– Даремно ти мучиш себе голодом. Якщо ти Син Божий, скажи, щоби каміння це зробилося хлібом.

Ісус спокійно відказав:

– У Святому Письмі відзначено, що не хлібом одним живе людина, а кожним словом Божим!

Тоді диявол повів Ісуса Христа в Єрусалим, поставив його на дах храму і запропонував:

– Якщо ти Син Божий, то не бійся кинутися вниз. Небезпеки для тебе нема, бо в Писанні сказано:

ангели охороняють тебе і на руках понесуть тебе, щоби нога твоя не торкнулася каменю.

Але Ісус відповів:

– Написано: «Не спокушай Господа свого». Для чого без потреби вимагати й очікувати чуда?

Після цього диявол вивів Ісуса на високу гору і звідти показав йому всі багатства світу й пообіцяв:

– Усе це дам тобі, бо всім цим володію, якщо поклонишся мені.

Ісус відповів:

– Геть від мене, сатано! Сказано: «Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому!»

Тоді згнаний диявол відступив від Ісуса. І одразу ж з'явилися ангели Божі і почали служити Христові.

Так Спаситель переміг усі спокуси диявола, показавши цим, що він прийшов звільнити людей від влади диявола.

Людина також перемагає спокуси сатани прикладом Христа – словом Божим і молитвою.

За прикладом посту Христового церквою встановлено сорокаденний піст, котрий називається Великим і розпочинається за сім тижнів до свята Пасхи – Христового воскресіння, а також інші пости.

Піст вимагає доброї поведінки й стриманості до їжі. Він допомагає людині очиститися від гріховних нахилів, більше уваги віддати молитві, частіше звертатися до Бога, займатися доброчинством.

Про сенс посту дуже вдало сказано у вірші Григорія Сковороди «Про піст»:

О піст – наймиліша, найугодніша Богу річ!

І чого ти не приносиш тим, що люблять тебе,

Чого ти не даєш тим, що тебе додержують.

Адже нічого нема для тебе важкого!

Завдяки тобі став наймиліший Богові Мойсей

І побачив Бога на горі Сінай.

Тобою був викрадений Ілля з вогненної колісниці

І піднятий вгору на вогненних конях.

ХРИСТИЯНСЬКІ ЧИТАННЯ

Безперечно, якби тебе не любив Даниїл,
Він не став би переможцем левів
І не зміг би побачити заховані
Тайни Бога, якби не ти.
Завдяки тобі став близьким другом Христа
Іоанн, – найближчим за всіх.
І хто б не став милим великому Богові
Завдяки тобі, о піст!
О творець Всесвіту, Отець, Бог!
Даруй нам піст.
Дай нам наслідувати твоїх рабів,
Зроби для нас, щоб через піст
Стала мертвою наша плоть,
Щоб змогла жити з тобою.

ПЕРШІ УЧНІ

*...Від цього часу
ти будеш ловити людей!*

Лука: 5, 10

Після сорокаденного посту Ісус Христос повер-
тався із пустелі. Іван Хреститель стояв на бе-
резі річки Йордан із двома своїми учнями і,
побачивши Спасителя, сказав:

– Ось агнець Божий, що приймає на себе
гріхи світу.

Почувши ці слова, учні Івана пішли слі-
дом за Ісусом. Це були Андрій, названий Пер-
возванним, та Іван, син Заведєя, якого потім
нарекли Богословом. Андрій привів до Ісуса
брата свого Симона. Подивившись на нього і
побачивши в ньому майбутню твердість у вірі,
Христос сказав:

– Ти, Симоне, назвешся Петром.

Якось прийшов Ісус на берег Генісаретського
озера. Біля нього одразу ж зібралось багато
людей, щоб почути його проповіді. Тоді Ісус
увійшов в човен Симона, названого Петром
(це ім'я означає «Камінь»), і звідти звернувся до
народу, що стояв на березі, закликаючи покаятися,
бо наближається Царство Боже. А після проповіді
він звернувся до Петра:

– Пливи на глибину і закидай сіті.

Петро ж одповів:

– Учителю, всю ніч ми трудилися і нічого не
впіймали, але за словами твоїми вкинемо невода.

І коли витягували сіті, то рвалися вони від
багатого улову. Побачивши це, упав Петро до ніг
Ісуса і сказав:

– Йди від мене, Господи, бо я грішна людина.

Ісус заспокоїв його:

– Не лякайся! Від цього часу ти будеш ловити
людей!

Ці слова Господні означали, що Петро рятуватиме
людей від гріхів і навертатиме їх до віри в Бога.

Ісус Христос пішов зі своїми учнями на узбережжя
Генісаретського озера і, вийшовши на гору, провів
ніч у молитві. Вранці він скликав учнів і, вибравши
з-поміж них дванадцять, назвав їх апостолами,
тобто посланцями. Спаситель хотів, щоби вони
розповсюджували його вчення, свідчили про те, що
він робить, і його іменем виліковували хворих. Ось
імена перших учнів Христа: Петро, що називався
спочатку Симоном, брат його Андрій (Первозванний);
Яків та Іван, сини Заведєєві, Пилип, Варфоломей,
відомий спочатку під ім'ям Нафанаїл; Хома, Матей-
митар, Яків Алфеїв, Симон Кананіт (з міста Кани);
Юда, брат Якова, названий Тадеєм, та Юда Іскаріот
(з міста Каріота), який потім зрадить Ісуса.

Після цього Ісус Христос пішов містами й селами
єврейської землі проповідувати людям Євангеліє,
тобто радісну, блаженну звістку про те, що він є
обіцяний Спаситель, котрий прийшов на землю
врятувати людей від влади диявола, гріха і страху
смерті, дати людям вічне спасіння – Царство Боже.

(Далі буде)

ЗИМОВИЙ ВЕЧІР

Лине сніг біля вікна,
Дзвони дзвонять вечорові,
В домі все наготові,
На столі всього сповна.

Хтось, мандруючи в імлі,
Доторкнув кільце ворітне.
Древо ласки злотовітне,
Спивши зимний сік землі.

Мандрівник іде углиб;
Ганок болем кам'яніє.
В чистім сяєві ясніє
На столі вино і хліб.

*Георг ТРАКЛЬ –
в перекладі Мойсея Фішбейна*

